

แผนแม่บท

03

การเกษตร

“วางรากฐานเกษตรไทยให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน”

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (03) การเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาภาคเกษตรให้มีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการยกระดับผลผลิตทางการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และสินค้าเกษตร รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ประกอบการเกษตร ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีเป้าหมายระดับประเด็น คือ (1) **ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในสาขาเกษตรเพิ่มขึ้น** และ (2) **ผลผลิตทางการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น** ซึ่งแผนแม่บทฯ ประเด็น (03) การเกษตร มีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน อีกทั้งมีส่วนสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามที่กำหนด

การประเมินผลลัพธ์การดำเนินการที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย

เป้าหมายระดับประเด็นแผนแม่บทฯ

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

030001

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในสาขาเกษตรเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

จ.2

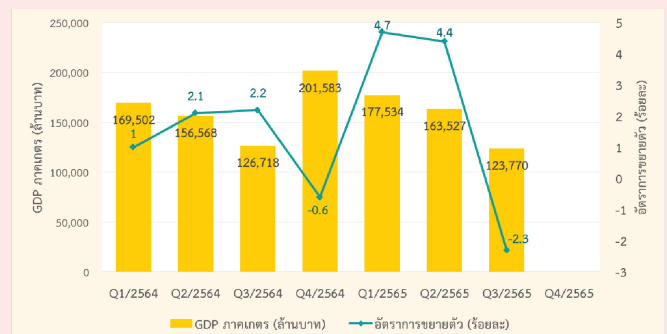

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตร (เฉลี่ยร้อยละ) ขยายตัวร้อยละ 3.8

สรุปสถานะการบรรลุเป้าหมาย พ.ศ. 2565

พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตรในไตรมาสที่ 3 ของ พ.ศ. 2565 มีมูลค่า 123,770 ล้านบาท ซึ่งหดตัวลงร้อยละ -2.3 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของ พ.ศ. 2564 ที่มีมูลค่า 126,718 ล้านบาท เป็นผลมาจากการลดลงของผลผลิตในหมวดประมง และพืช โดยผลผลิตพืชสำคัญที่ลดลง เช่น มันสำปะหลัง ผลไม้ โดยเฉพาะทุเรียน และสับปะรด เนื่องจากผลกระทบของสภาพอากาศที่แปรปรวน และอุทกภัยในหลายพื้นที่ของประเทศ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิตสินค้าเกษตรในบางพื้นที่ และผลผลิตบางส่วนได้รับความเสียหาย หากพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตร พ.ศ. 2561 – 2565 (พ.ศ. 2565 ใช้ข้อมูลจากไตรมาส 1 – 3) พบว่า มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 1 ต่อปี ซึ่งถือว่ายังคงต่ำกว่าค่าเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ที่เฉลี่ยร้อยละ 3.8 ดังนั้น สถานะการบรรลุเป้าหมาย ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในสาขาเกษตรเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับวิกฤตในการบรรลุเป้าหมาย

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตรไตรมาส 3 ของปี 2551 - 2565

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

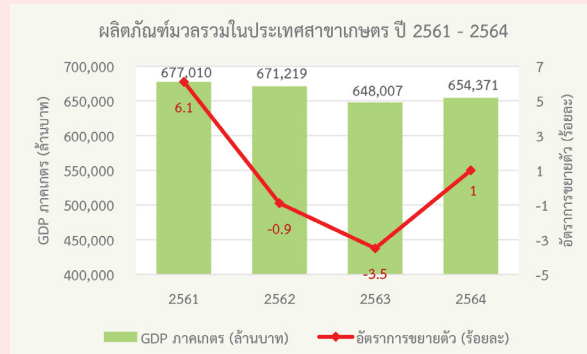

● สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 - 2565

ภาพรวมของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรของประเทศไทย มีการปรับตัวลดลง โดยใน พ.ศ. 2561 มีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 6.1 แต่กลับมาหดตัวต่อเนื่องในช่วง พ.ศ. 2562-2563 ที่ร้อยละ -0.9 และ -3.5 ตามลำดับ โดยส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบจากภัยธรรมชาติ การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชในช่วง พ.ศ. 2562 และการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก รวมทั้งการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทั่วโลกใน พ.ศ.

2563 และผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรกลับมาฟื้นตัวใน พ.ศ. 2564 ที่อัตราการขยายตัวร้อยละ 1 เนื่องจากการดำเนินนโยบายและมาตรการเยียวยาและฟื้นฟูเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของภาครัฐ อาทิ การส่งเสริมอาชีพเกษตรกร การพักชำระหนี้ การประกันรายได้ ทำให้เกษตรกรสามารถผลิตและบริหารจัดการสินค้าเกษตรให้ออกสู่ตลาดได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก และการผ่อนคลายมาตรการการควบคุมการระบาดของเชื้อโควิด-19 ของหลายประเทศ ทำให้ประชาชนเริ่มกลับมาดำเนินชีวิตได้ตามปกติและมีการบริโภคสินค้ามากขึ้น ส่งผลให้ความต้องการสินค้าเกษตรและอาหารเพิ่มขึ้น

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตร พ.ศ. 2561 - 2565

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- สถานการณ์ พ.ศ. 2564 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570 แผนแม่บทฯ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายระดับประเด็น ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในสาขาเกษตรเพิ่มขึ้น ยังคงตัวชี้วัดเดิม คือ อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตร (ร้อยละต่อปี) แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนค่าเป้าหมายเพื่อให้มีความท้าทายมากยิ่งขึ้น โดยจากเดิมในช่วง พ.ศ. 2566 - 2570 กำหนดให้มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3 เป็น เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 4.5 ต่อปี ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลใน พ.ศ. 2564 ที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในสาขาเกษตรมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 1 กับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในช่วง พ.ศ. 2566 - 2570 ที่ขยายตัวเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 4.5 ส่งผลให้สถานะการบรรลุเป้าหมาย ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในสาขาเกษตรเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับวิกฤตในการบรรลุเป้าหมาย

เป้าหมายระดับประเด็นแผนแม่บทฯ

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

030002

ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ.2565

จ.2

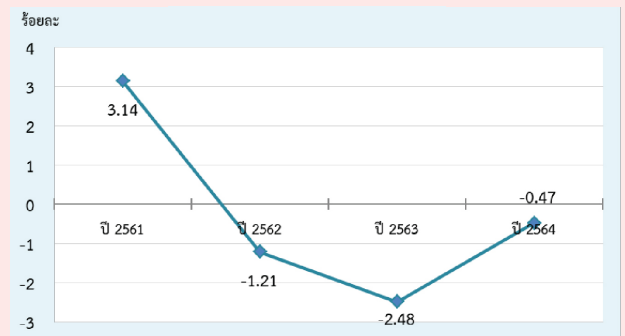

ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตร (เฉลี่ยร้อยละ) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.2

สรุปสถานะการบรรลุเป้าหมาย พ.ศ. 2565

พิจารณาจากผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรของประเทศไทยใน พ.ศ. 2564 หดตัวชะลอลงที่ร้อยละ -0.47 หลังจากหดตัวร้อยละ -2.48 ใน พ.ศ. 2563 ตามการกลับมาฟื้นตัวของเศรษฐกิจภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 และหากพิจารณาผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรของประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2564 พบว่า มีค่าเฉลี่ยร้อยละ -0.26 ซึ่งยังห่างจากค่าเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 1.2 ดังนั้น สถานะการบรรลุเป้าหมาย ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น อยู่ใน**ระดับวิกฤต**ในการบรรลุเป้าหมาย

ผลิตภาพการเกษตร พ.ศ. 2561 - 2564

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- **สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 - 2565** ภาพรวมของผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตร มีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยใน พ.ศ. 2561 ภาคเกษตรมีผลิตภาพการผลิตที่ร้อยละ 3.14 ก่อนปรับตัวลดลงต่อเนื่องใน พ.ศ. 2562 - 2564 ที่ร้อยละ -1.21 -2.48 และ -0.47 ตามลำดับ โดยมีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกและไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 การชะลอตัวของการลงทุนของทั้งภาครัฐและเอกชนลงตามตลาดที่ซบเซา และความแปรปรวนของสภาพอากาศส่งผลให้พืชสำคัญมีผลผลิตลดลง

- **สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570** แผนแม่บทฯ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายระดับประเด็น ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น ยังคงตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายเดิม คือ ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตร (เฉลี่ยร้อยละ) โดยกำหนดค่าเป้าหมายในช่วง พ.ศ. 2566 - 2570 ที่ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตร เพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 1 ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลในช่วง พ.ศ. 2561 - 2564 ภาคเกษตรของไทยมีผลิตภาพการผลิตลดลงเฉลี่ยร้อยละ 1.2 ต่อปี ส่งผลให้สถานะการบรรลุเป้าหมาย ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น อยู่ใน**ระดับวิกฤต**ในการบรรลุเป้าหมาย

ทั้งนี้ การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ประเด็น (03) การเกษตร ที่ผ่านมา ในห่วงแรกของยุทธศาสตร์ชาติ ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายระดับประเด็นได้ แม้ว่าบางเป้าหมายแผนแม่บทย่อย (Y1) จะมีสถานการณ์อยู่ในระดับดี อาจไม่ได้ส่งผลต่อเป้าหมายแผนแม่บทระดับประเด็น (Y2) โดยตรง โดยการขับเคลื่อนการดำเนินการยังคงมีปัญหาและประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งจำเป็นต้องมีการแก้ไขและเร่งรัด คือ ผลผลิตทางการผลิตและมูลค่าเพิ่มของผลผลิตส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากเกษตรกรยังทำเกษตรแบบดั้งเดิมที่มีประสิทธิภาพต่ำและมีมูลค่าเพิ่มต่ำ ดังนั้น ภาครัฐจำเป็นต้องเร่งยกระดับผลผลิตและมูลค่าเพิ่มของภาคเกษตรด้วยการเปลี่ยนแปลงภาคการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรที่ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีในการลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ โดยเฉพาะในช่วงที่ภาคเกษตรเป็นฐานรองรับแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการหยุดการจ้างงานอย่างเฉียบพลันและสูญเสียรายได้ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมา โดยควรมีการดำเนินการ ดังนี้ **การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายของผู้ผลิต** เน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยให้ร่วมกันพัฒนาการผลิตและการตลาด โดยวางระบบการบริหารจัดการร่วมกันในรูปแบบเกษตรสมัยใหม่ **การจัดทำแปลงเรียนรู้/ถ่ายทอดเทคโนโลยี และองค์ความรู้** เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้ในด้านการทำการเกษตรสมัยใหม่ เกษตรแม่นยำ เกษตรอัจฉริยะ และพัฒนาศักยภาพการใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรกลการเกษตร การมีเทคโนโลยี และแหล่งเงินทุนที่เกษตรกรเข้าถึงได้ง่าย การส่งเสริมแหล่งทุนเพื่อการลงทุนด้านเทคโนโลยีและการใช้วัตกรรมการเกษตร รวมถึงการให้บริการเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลเกษตรในชุมชน **การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน** เน้นการขยายผลและการประยุกต์ใช้งานวิจัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการแปรรูปมูลค่าสูงให้กับเกษตรกรในชุมชนอย่างทั่วถึง **การเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานความปลอดภัย** มีการพัฒนาระบบตรวจรับรองและตรวจสอบย้อนกลับที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อให้สินค้าเกษตรสามารถส่งออกและสามารถแข่งขันได้ **ความหลากหลายของสินค้าเกษตรแปรรูป** การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่มีความหลากหลายในปัจจุบัน **การส่งเสริมด้านการตลาด** โดยสร้างการรับรู้เกี่ยวกับข้อมูลหรือเรื่องราวของสินค้าเกษตร การเพิ่มช่องทางและเชื่อมโยงตลาดสินค้าเกษตรทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ ระบบสารสนเทศสำหรับการจัดการเกษตร และฐานข้อมูลกลางสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต เป็นอีกประเด็นที่จะต้องให้ความสำคัญควบคู่กันไป เพื่อสนับสนุนการพัฒนาภาคเกษตรของประเทศไทย

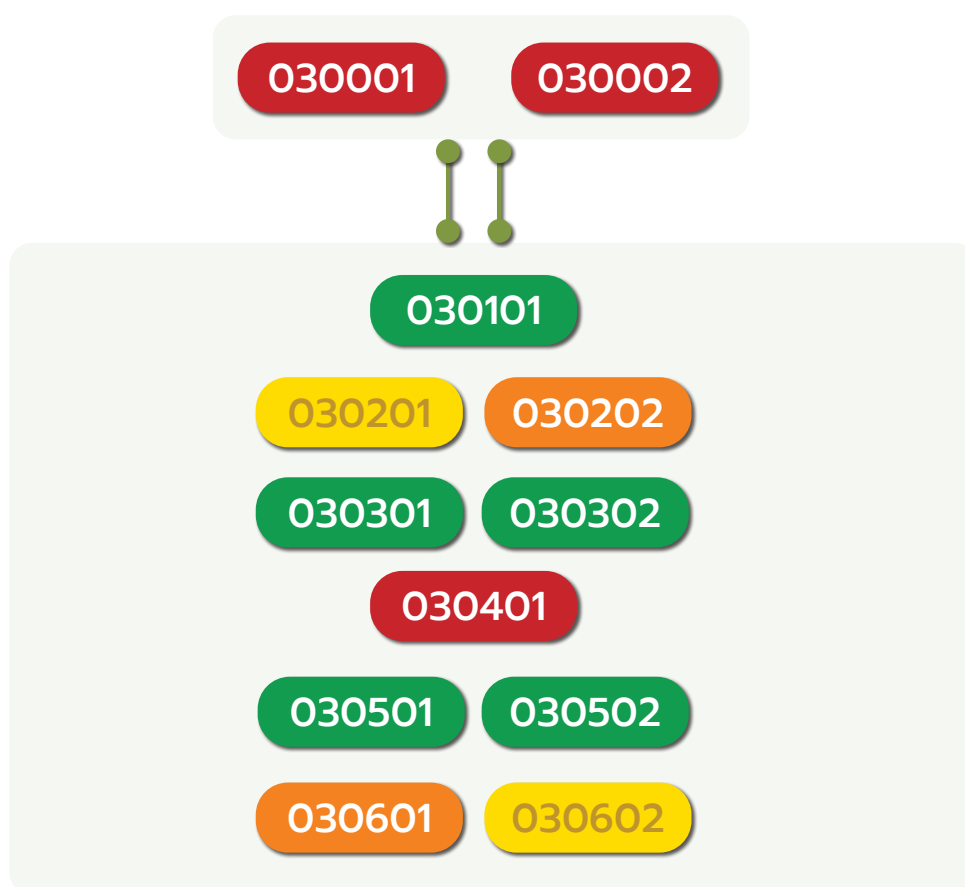
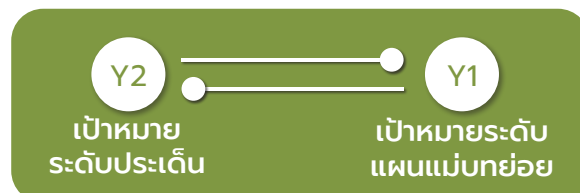

แผนแม่บทฯ ประเด็น 03 การเกษตร

ประกอบด้วย 10 แผนแม่บทย่อย ซึ่งมีสถานะการบรรลุเป้าหมาย ดังนี้

ความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมาย
ระดับแผนแม่บทย่อย (Y1)
กับเป้าหมายระดับประเด็น (Y2)

* สถานการณ์บรรลุเป้าหมายประจำปี 2565

**เป้าหมายแผนแม่บทย่อย (Y1) อาจไม่ส่งผลต่อ เป้าหมายแผนแม่บทระดับประเด็น (Y2) โดยตรง

030101

พ.ศ.
2562พ.ศ.
2563พ.ศ.
2564พ.ศ.
2565

สินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นมีมูลค่าเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 คือ อัตราการขยายตัวของมูลค่าของสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เฉลี่ยร้อยละ 3

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมของมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นของประเทศไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น สะท้อนจากมูลค่ารวมของผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญ ข้าวหอมมะลิ ผ้าไหมนกยูงพระราชทาน และผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์อัตลักษณ์พื้นถิ่น แม้ใน พ.ศ. 2563 จะหดตัวเล็กน้อยที่ร้อยละ 0.54 เป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ลดลงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 และกลับมาขยายตัวต่อเนื่องในพ.ศ. 2564–2565 เนื่องจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจและการผ่อนคลายมาตรการควบคุมการระบาดที่ร้อยละ 10 และ 7.20 ตามลำดับ และเมื่อเทียบสถานการณ์กับค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 พบว่า มูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นระหว่าง พ.ศ. 2561 – 2565 มีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7.75 ต่อปี ส่งผลให้มีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับบรรลุค่าเป้าหมาย

030201

พ.ศ.
2562พ.ศ.
2563พ.ศ.
2564พ.ศ.
2565

สินค้าเกษตรปลอดภัยมีมูลค่าเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 คือ อัตราการขยายตัวของมูลค่าของสินค้าเกษตรปลอดภัย เฉลี่ยร้อยละ 3

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมของมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยของประเทศไทยมีการขยายตัวในทิศทางที่ดี สะท้อนจากมูลค่ารวมของสินค้าเกษตรปลอดภัยใน 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) สินค้าเกษตรที่ผ่านการตรวจรับรอง GAP (พืช ปศุสัตว์ และประมง) มีการขยายตัวในทิศทางที่ดีโดยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 19 ต่อปี และ (2) สินค้าเกษตรที่ผ่านการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (พืช ปศุสัตว์ และประมง) มีการขยายตัวอย่างก้าวกระโดดในช่วง พ.ศ. 2562 ก่อนที่จะหดตัวต่อเนื่องในช่วง พ.ศ. 2563 – 2565 ที่อัตราเฉลี่ยร้อยละ -14 ต่อปี และเมื่อเทียบสถานการณ์กับค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 พบว่า มูลค่ารวมสินค้าเกษตรปลอดภัยของไทยระหว่าง พ.ศ. 2561 – 2565 มีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 19 ต่อปี อย่างไรก็ตาม ข้อมูลมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยบางปีไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสินค้าเกษตรปลอดภัย จึงอาจสะท้อนให้เห็นเพียงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีของมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัย แต่มีอาจเทียบเคียงกับค่าเป้าหมายดังกล่าวได้โดยตรง ดังนั้น สถานการณ์บรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับใกล้เคียงการบรรลุเป้าหมาย

030202

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

ผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัยของไทยได้รับการยอมรับด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และคุณค่าทางโภชนาการสูงขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 คือ ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร อยู่ในระดับดี

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมความเชื่อมั่นด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหารของประเทศไทยมีการปรับตัวลดลง สะท้อนจากดัชนีความมั่นคงทางอาหารโลก (Global Food Security Index : GFSI) ของ The Economist Intelligence Unit (EIU) แม้ในระหว่าง พ.ศ. 2561 – 2564 การพัฒนาของประเทศไทยเป็นไปในทิศทางที่ดี ซึ่งสามารถขยับจากอันดับที่ 54 ใน พ.ศ. 2561 มาอยู่ที่อันดับที่ 51 ใน พ.ศ. 2564 แต่ใน พ.ศ. 2565 ประเทศไทยได้คะแนนลดลงจาก 64.5 คะแนน มาเป็น 60.1 คะแนน ส่งผลให้ตกลงไปอยู่ในอันดับที่ 64 และ **เมื่อเทียบสถานการณ์กับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2565** พบว่า อันดับดัชนีความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทยใน พ.ศ. 2565 อยู่ในอันดับที่ 64 ต่ำกว่าปีที่ผ่านมาถึง 13 อันดับ โดยมีด้านคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารเป็นด้านที่ได้คะแนนน้อยที่สุด 20.2 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของโลกที่ 63.7 คะแนน ดังนั้น สถานะการบรรลุเป้าหมายจึงอยู่ที่ยังคงมีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย

030301

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

สินค้าเกษตรชีวภาพมีมูลค่าเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 คือ อัตราการขยายตัวของ มูลค่าของสินค้าเกษตรชีวภาพ เฉลี่ยร้อยละ 3

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมของมูลค่าสินค้าเกษตรชีวภาพของประเทศไทยมีการขยายตัวในทิศทางที่ดี สะท้อนจากมูลค่ารวมของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตพลังงานทดแทน สมุนไพร/เครื่องเทศ และแมลงเศรษฐกิจ โดยระหว่าง พ.ศ. 2561 – 2564 มูลค่ารวมของสินค้าเกษตรชีวภาพดังกล่าว มีการขยายตัวเฉลี่ยที่ร้อยละ 19.66 ต่อปี แต่ใน พ.ศ. 2565 สินค้าเกษตรชีวภาพมีมูลค่ารวม 16,434 ล้านบาท ลดลงจาก พ.ศ. 2564 ที่มีมูลค่ารวม 16,755 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ -2 และ**เมื่อเทียบสถานการณ์กับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2565** พบว่า มูลค่าของสินค้าเกษตรชีวภาพระหว่าง พ.ศ. 2561-2565 มีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 14.25 ต่อปี ส่งผลให้มีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับบรรลุค่าเป้าหมาย

030302

พ.ศ.
2562พ.ศ.
2563พ.ศ.
2564พ.ศ.
2565

วิสาหกิจการเกษตรจากฐานชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการจัดตั้งทุกตำบลเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 คือ มีจำนวนวิสาหกิจการเกษตรขนาดกลางและเล็ก และผลิตภัณฑ์จากฐานชีวภาพ 1 ตำบล 1 วิสาหกิจ

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมวิสาหกิจการเกษตรจากฐานชีวภาพของประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นแบบชะลอลง โดยเทียบเคียงจากการจัดตั้งวิสาหกิจการเกษตรภายใต้การส่งเสริมของสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) (BEDO) โดยในช่วง พ.ศ. 2561 – 2563 การจัดตั้งวิสาหกิจเกษตรชีวภาพค่อนข้างทรงตัว ก่อนที่จะมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วง พ.ศ. 2564 – 2565 โดยใน พ.ศ. 2565 มีการส่งเสริมให้จัดตั้งวิสาหกิจเกษตรชีวภาพได้จำนวน 12 วิสาหกิจ ใน 8 ตำบล ซึ่งลดลงจาก พ.ศ. 2564 ที่ส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจเกษตรชีวภาพได้จำนวน 13 วิสาหกิจ ใน 12 ตำบล และเมื่อเทียบสถานการณ์กับค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 พบว่า มีชุมชนที่จัดตั้งเป็นวิสาหกิจเกษตรชีวภาพสะสมจำนวน 95 ชุมชน ส่งผลให้มีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับบรรลุค่าเป้าหมาย

030401

พ.ศ.
2562พ.ศ.
2563พ.ศ.
2564พ.ศ.
2565

สินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 คือ อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์ เฉลี่ยร้อยละ 3

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมของมูลค่าสินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยมีการขยายตัวเล็กน้อย โดยเทียบเคียงจากมูลค่ารวมของสินค้าเกษตรแปรรูปที่สำคัญ ได้แก่ อาหาร เครื่องดื่ม ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ยางและผลิตภัณฑ์ ยาสูบ เครื่องหนังและผลิตภัณฑ์ และกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ โดยระหว่าง พ.ศ. 2561 – 2562 สินค้าเกษตรแปรรูปที่สำคัญดังกล่าว มีมูลค่าค่อนข้างทรงตัว ก่อนจะหดตัวที่ร้อยละ -2.40 ใน พ.ศ. 2563 เนื่องจากอุตสาหกรรมแปรรูปได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ประกอบกับการชะลอตัวของเศรษฐกิจ โดยใน พ.ศ. 2564 สินค้าเกษตรแปรรูปที่สำคัญมีมูลค่ารวม 1,453 ล้านบาท ปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 1,360 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2563 หรือมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 6.79 ซึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวของอุปสงค์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเมื่อเทียบสถานการณ์กับค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 พบว่า มูลค่าของสินค้าเกษตรแปรรูปที่สำคัญของไทยระหว่าง พ.ศ. 2561–2565 มีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 1.04 ต่อปี ดังนั้น สถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับวิกฤตในการบรรลุเป้าหมาย

030501

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

สินค้าที่ได้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 คือมูลค่าสินค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมของมูลค่าสินค้าที่ได้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ มีการปรับตัวเพิ่มขึ้น โดยเทียบเคียงจากมูลค่าเพิ่มของการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตจากการดำเนินการเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ภายใต้โครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ โดยมีเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่สะสมจำนวน 85 แปลง พื้นที่ดำเนินการ 175,416.22 ไร่ และมูลค่าการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตจาก 1,304.68 ล้านบาท ในปีการผลิต 2560/61 เพิ่มขึ้นเป็น 3,792.16 ล้านบาท ในปีการผลิต 2564/65 โดยปีการผลิต 2564/65 มีมูลค่าเพิ่มจากการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 113.18 เมื่อเทียบกับปีการผลิต 2563/64 และเมื่อเทียบสถานการณ์กับค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 พบว่า มูลค่าเพิ่มจากการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตของเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ระหว่างปีการผลิต 2560/61 ถึงปีการผลิต 2564/65 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 37.09 ต่อปี ส่งผลให้มีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับบรรลุค่าเป้าหมาย

030502

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

ผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 คือ ผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ มีการปรับตัวเพิ่มขึ้น โดยเทียบเคียงจากมูลค่าเพิ่มของการเพิ่มผลผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่จากการดำเนินการเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ภายใต้โครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ ซึ่งมีเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่สะสมจำนวน 85 แปลง โดยช่วงเริ่มต้นในการดำเนินงานในปีการผลิต 2560/61 ถึงปีการผลิต 2562/63 ผลผลิตต่อหน่วยของแปลงจะยังมีมูลค่าเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ขณะที่ปีการผลิต 2563/64 ถึงปีการผลิต 2564/65 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยในปีการผลิต 2564/65 มีมูลค่าเพิ่มจากการเพิ่มผลผลิต 20,772.04 บาท/ไร่ เพิ่มขึ้นจากมูลค่า 8,586.16 บาท/ไร่ ใน พ.ศ. 2563/64 หรือคิดเป็นมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 141.92 และเมื่อเทียบสถานการณ์กับค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 พบว่า มูลค่าเพิ่มจากการเพิ่มผลผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ระหว่างปีการผลิต 2560/61 ถึงปีการผลิต 2564/65 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 45.30 ต่อปี ส่งผลให้มีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับบรรลุค่าเป้าหมาย

030601

พ.ศ.
2562พ.ศ.
2563พ.ศ.
2564พ.ศ.
2565

ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 คือ มูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วย เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยของประเทศไทย มีการปรับตัวเพิ่มขึ้น สะท้อนจากมูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยตามหมวดสินค้าเกษตร ได้แก่ พืช ปศุสัตว์ และประมง โดยหมวดพืชและหมวดปศุสัตว์มีแนวโน้มการเติบโตในทิศทางที่ดี ขณะที่หมวดประมงมีการหดตัวลงต่อเนื่องในช่วง พ.ศ. 2561 – 2564 โดยใน พ.ศ. 2565 มูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยมีการขยายตัวจาก พ.ศ. 2564 ประกอบด้วย (1) หมวดพืช มีมูลค่าผลผลิตต่อหน่วยรวม 29 รายการ จำนวน 9,040 บาท/ไร่ มีการขยายตัวร้อยละ 8.97 (2) หมวดปศุสัตว์ มีมูลค่าผลผลิตต่อหน่วยรวม 6 รายการ จำนวน 54,523 บาท/ตัน มีการขยายตัวร้อยละ 22.41 และ (3) หมวดประมง มีมูลค่าผลผลิตต่อหน่วยรวม 3 รายการ จำนวน 85,174 บาท/ไร่ มีการขยายตัวร้อยละ 10.16 และเมื่อเทียบสถานการณ์กับค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 พบว่า มูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยในหมวดพืชและหมวดปศุสัตว์ระหว่าง พ.ศ. 2561 – 2565 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.92 และร้อยละ 7.67 ตามลำดับ ซึ่งใกล้เคียงค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขณะที่มูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยในหมวดประมง มีการหดตัวลงเฉลี่ยร้อยละ -0.65 ซึ่งยังห่างจากค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น สถานะการบรรลุเป้าหมายจึงอยู่ที่ยังคงมีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย

030602

พ.ศ.
2562

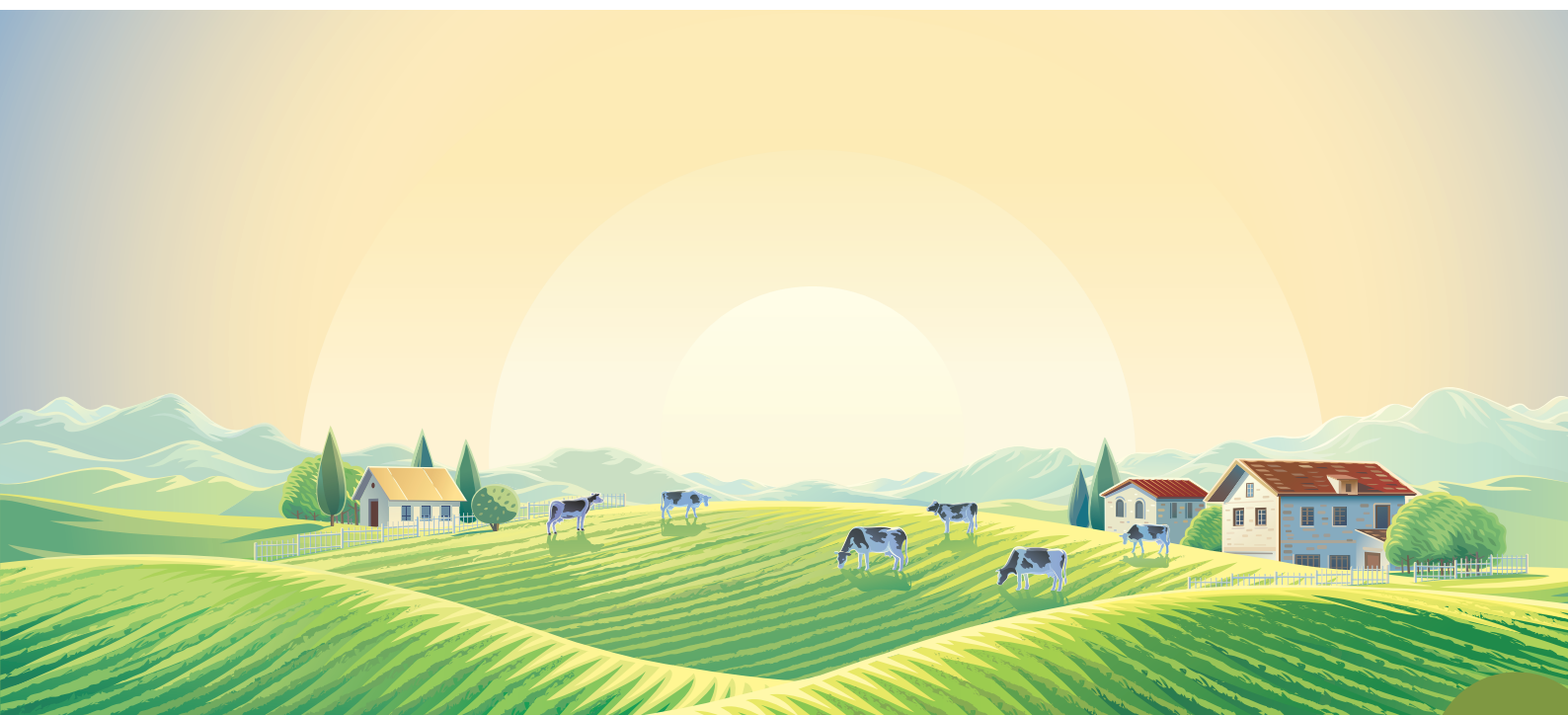
พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเป้าหมาย) ที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐานเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 คือ สหกรณ์มีความเข้มแข็งในระดับ 1 และ 2 อย่างน้อยร้อยละ 90 วิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งร้อยละ 25

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 - 2565 ภาพรวมของสถาบันเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐานมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สะท้อนจากการประเมินศักยภาพสหกรณ์โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ และการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนโดยกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับชั้น 1 และชั้น 2 มีจำนวนค่อนข้างทรงตัว ขณะที่วิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดีมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยใน พ.ศ. 2565 มีสหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับชั้น 1 และชั้น 2 มีจำนวน 3,024 แห่ง จากสหกรณ์ภาคการเกษตรทั้งหมด 3,315 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 91.22 (ข้อมูล ณ 31 สิงหาคม 2565) ขณะที่วิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดีมีจำนวน 22,156 แห่ง จากวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการประเมินศักยภาพทั้งหมด 80,025 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 26.44 ณ (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2565) และเมื่อเทียบสถานการณ์กับค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุใน พ.ศ. 2565 พบว่า จำนวนสหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับชั้น 1 และชั้น 2 ในระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2565 มีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 91.14 ซึ่งบรรลุค่าเป้าหมายตามที่กำหนดไว้แล้ว ในขณะที่จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดีมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 22.49 ซึ่งใกล้เคียงค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ใน พ.ศ. 2565 ดังนั้น สถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับใกล้เคียงการบรรลุเป้าหมาย

แผนแม่บทย่อย

เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

สินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น
ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3

สินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เป็นการนำจุดเด่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร โดยการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น จำเป็นที่จะต้องสนับสนุนให้เกิด (1) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ทั้งด้านปัจจัยการผลิต การวางแผนและความสามารถในการผลิต การรวบรวมสินค้าพื้นถิ่น และการอนุรักษ์พันธุ์ รวมไปถึงการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่าย (2) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ทั้งการสร้างเรื่องราวหรือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การรับรอง

มาตรฐานสินค้าและมีระบบการตรวจสอบย้อนกลับ และการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพ (3) การส่งเสริมด้านการตลาด อาทิ การสร้างเครือข่ายและพัฒนาช่องทางการจำหน่ายสินค้า การสร้างความตระหนักรู้ด้านข้อมูลสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น และ (4) การยกระดับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ประกอบด้วย ฐานข้อมูลเกษตรอัตลักษณ์ การวิจัยด้านเกษตรอัตลักษณ์ การบริหารจัดการพื้นที่ เทคโนโลยีการผลิตและแปรรูป การรวมกลุ่มเพื่อเป็นผู้ประกอบการ และนโยบายและแผน

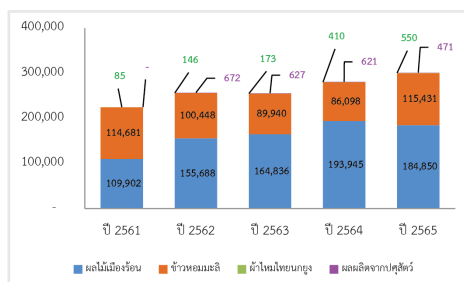

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

สะท้อนจากมูลค่ารวมของผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญ ข้าวหอมมะลิ ผ้าไหมนกยูงพระราชทาน และผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์อัตลักษณ์พื้นถิ่น ซึ่งเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นที่มีการจัดเก็บและรายงานข้อมูลอย่างต่อเนื่อง โดยระหว่าง พ.ศ. 2561-2565 มูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นดังกล่าวมีการขยายตัวที่เพิ่มขึ้น แม้ใน พ.ศ. 2563 จะมีมูลค่าหดตัวเล็กน้อยที่ร้อยละ -0.55 เป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ลดลงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 และพลิกกลับมาขยายตัวต่อเนื่องในปี 2564-2565 เนื่องจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจและการผ่อนคลายมาตรการการควบคุมการระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่ร้อยละ 10 และ 7.20 ตามลำดับ โดยในปี 2565 มูลค่ารวมของสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น มีจำนวน 301,302 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2564 ที่มีมูลค่า 281,074 กว่าร้อยละ 7.20 ล้านบาท โดยสัดส่วนของกลุ่มสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นที่มีมูลค่ามากที่สุด ได้แก่ ผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญ รองลงมาคือ ข้าวหอมมะลิ ผ้าไหมไทยนกยูงพระราชทาน และผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์อัตลักษณ์พื้นถิ่น ตามลำดับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณามูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นระหว่าง พ.ศ. 2561-2565 พบว่ามีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7.75 ต่อปี ซึ่งบรรลุค่าเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ใน พ.ศ. 2565 แล้ว นอกจากนี้ หากพิจารณาเพิ่มเติมในส่วน of สถานการณ์รายได้จากการจำหน่ายสินค้าหนึ่ง

มูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ปี 2561 - 2565 (ล้านบาท)

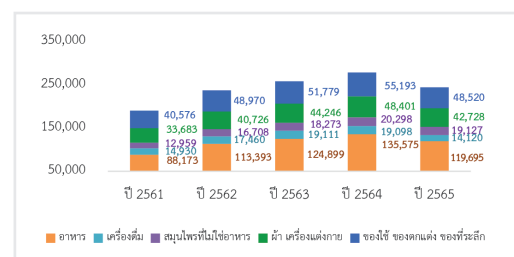

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565

หมายเหตุ: ผลไม้เมืองร้อน (ทุเรียน มังคุด เงาะ ลำไย ลองกอง) ผลผลิตเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น สาขาปศุสัตว์ (โคขุนโพนยางคำ ไช้เต็มไชยา ไก่เบตง) ปี 2561 ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลผลผลิตจากปศุสัตว์

ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ระหว่างปี 2561-2565 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 8.69 ต่อปี โดย พ.ศ. 2565 รายได้จากการจำหน่ายสินค้า OTOP มีจำนวนรวม 244,189 ล้านบาท โดยเป็นรายได้จากผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารมากที่สุด (ร้อยละ 49.02) รองลงมาคือ ประเภทของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก (ร้อยละ 19.87) ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย (ร้อยละ 17.50) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร (ร้อยละ 7.83) และประเภทเครื่องดื่ม (ร้อยละ 5.78) ตามลำดับ นอกจากนี้ ในปี 2565 มูลค่าการจำหน่ายสินค้าที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI) ของไทยประเภทเกษตรกรรมและอาหาร มีจำนวน 1,749 ล้านบาท ซึ่งลดลงร้อยละ 38.15 ของมูลค่าจำหน่ายสินค้า GI ประเภทเกษตรกรรมและอาหารใน พ.ศ. 2564 โดยอาจมีสาเหตุมาจากราคาสินค้า GI บางประเภทลดลง อาทิ ทุเรียน จึงส่งผลให้มูลค่าการจำหน่ายสินค้าในภาพรวมลดลง และเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนการขึ้นทะเบียนสินค้า GI รวบรวมโดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (World Intellectual Property Organization : WIPO) พบว่า พ.ศ. 2564 ไทยมีการขึ้นทะเบียนสินค้า GI รวมจำนวน 170 รายการ แต่ยังมีจำนวนที่น้อยเมื่อเทียบกับการขึ้นทะเบียนสินค้า GI ของประเทศในเอเชีย อาทิ ประเทศจีน มีการขึ้นทะเบียน GI จำนวน 9,052 รายการ เวียดนาม 1,980 รายการ และอินเดีย 417 รายการ

รายได้จากการจำหน่ายสินค้า OTOP ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร ปีงบประมาณ 2561 - 2565 (ล้านบาท)

ที่มา: กรมพัฒนาชุมชน, 2565

หมายเหตุ: กรมการพัฒนาชุมชน กำหนดการจัดเก็บรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP โดยแบ่งประเภทผลิตภัณฑ์เป็น 5 ประเภท ได้แก่ ประเภทอาหาร, เครื่องดื่ม, ผ้า เครื่องแต่งกาย, ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก, สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร

การดำเนินงานที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 อาทิ โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรตามอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ปศุสัตว์) ที่ส่งเสริมการผลิตปศุสัตว์อัตลักษณ์พื้นถิ่นให้แก่เกษตรกรอย่างครบวงจร เช่น การเลี้ยงไก่เบตง การเลี้ยงแพะดำวังคีร์เมืองกระปี่ และการผลิตเนื้อโคขุนโพนยางคำ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอัตลักษณ์และสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์(ประมง)เป็นการสร้างอัตลักษณ์พื้นถิ่นให้แก่ปลานวลจันทร์ทะเล มีการจัดทำระบบอนุบาลและเพาะเลี้ยง พร้อมทั้งมีการสร้างจุดเรียนรู้และการสาธิต โครงการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ และสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่สร้างการรับรู้แก่เกษตรกร และชุมชนเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสินค้า GI การสนับสนุนการจัดทำคำขอ GI การจัดทำและพัฒนาระบบตรวจสอบคุณภาพสินค้า GI และการส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางต่าง ๆ และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น และสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรตามอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น) เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเกษตรกร และพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมด้านการเกษตร นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์

พื้นถิ่นที่สำคัญ อาทิ โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรตามอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ไม้ผล) เป็นการยกระดับองค์ความรู้ในการผลิตและแปรรูปไม้ผลอัตลักษณ์ให้กับเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร การพัฒนาสินค้าไม้ผลอัตลักษณ์ให้เข้าสู่กระบวนการรับรองสินค้า GI และตรวจสอบย้อนกลับได้ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นและสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นการพัฒนาระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ผลิตข้าวทุ่งกุลาร้องไห้ให้เหมาะสมกับการปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก โครงการส่งเสริมการพัฒนามูลค่าสินค้าเกษตรด้านหม่อนไหม ที่ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่ม พร้อมทั้งบริการตรวจสอบให้มีการผลิตหม่อนไหมที่มีคุณภาพมาตรฐาน และติดตามการผลิตผ้าไหมตรานกยูงพระราชทานของเกษตรกรให้ได้รับการรับรอง โครงการพัฒนาต่อยอดอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และสินค้าชุมชน ที่ถ่ายทอดงานวิจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางด้านสิ่งทอให้กลุ่มทอผ้าในหลายพื้นที่ เพื่อเพิ่มคุณสมบัติให้กับผ้าที่กลุ่มผลิตได้ และจัดทำข้อมูลเรื่องราวของสินค้าในรูปแบบดิจิทัล เพื่อสร้างโอกาสด้านการตลาดให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการดำเนินงานของหน่วยงานในปีงบประมาณ 2565 ที่ผ่านมา พบว่าโครงการส่วนใหญ่เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร และการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นในพื้นที่

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น มีประเด็นท้าทายจากกระแสการบริโภคที่มีความหลากหลายในปัจจุบัน โดยการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย จึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการผลิตทั้งการขยายจำนวนและพัฒนาคุณลักษณะของสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่มีความหลากหลาย อาทิ กลุ่มรักสุขภาพ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงกลุ่มผู้ซื้อในต่างประเทศ ซึ่งการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายของผู้ผลิตจะส่งผลให้เกิดการเกื้อหนุนกำลังการผลิตและแลกเปลี่ยนประสบการณ์รูปแบบการผลิตและ

การตลาดที่ดี ขณะเดียวกัน การสนับสนุนให้เกิดการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร/ผู้ผลิตในพื้นที่ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ประจำถิ่น และการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับข้อมูลสินค้าหรือเรื่องราวของสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่จะต้องให้ความสำคัญควบคู่กันไป เพื่อให้ผู้บริโภคมีข้อมูลประกอบการเลือกซื้อเพิ่มมากขึ้น และนำไปสู่การขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

ผู้ที่เกี่ยวข้องข้องในห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น จำเป็นต้องเร่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อร่วมมือกันในการเข้าถึงตลาดที่ต้องการสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น และร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมีมาตรฐาน รวมถึงการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใน

การจัดทำคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ ยังควรมีการนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปปรับใช้กับสินค้าเกษตรชนิดต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับรูปแบบการผลิตที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นได้อีกทางหนึ่ง

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย สินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ยังคงตัวชี้วัดเดิม คือ อัตราการขยายตัวของมูลค่าของสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น (เฉลี่ยร้อยละ) แต่มีการปรับเปลี่ยนค่าเป้าหมายเพื่อเพิ่มความท้าทายหลังจากที่ได้บรรลุเป้าหมายในช่วงปี 2561-2565 ไปแล้ว โดยจาก เดิม ในช่วงปี 2566-2570 กำหนดให้มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3 เป็น เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 โดยระหว่างปี 2561-2565 มูลค่าของสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นมีอัตราการขยายตัวที่เฉลี่ยร้อยละ 7.75 ต่อปี ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี 2570 ที่ขยายตัวเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 จึงมีสถานะการบรรลุเป้าหมายที่ระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมาย

แผนแม่บทย่อย

เกษตรปลอดภัย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

สินค้าเกษตรปลอดภัยมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยขยายตัว เฉลี่ยร้อยละ 3

นับตั้งแต่ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกและเข้าร่วมความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานและความปลอดภัยอาหาร การควบคุมการส่งออก การนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหาร ผนวกกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารมากขึ้น ทำให้การผลิตสินค้าเกษตรในประเทศไทยต้องปรับตัวรองรับมาตรฐานความปลอดภัยอาหารและกระแสการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับ

ระบบการตรวจรับรองมาตรฐาน การสร้างความเชื่อมั่นความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภค การประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคตระหนักรู้และยอมรับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทย ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการผลิตสินค้าเกษตรให้เข้าสู่มาตรฐานความปลอดภัย อาทิ การบังคับใช้กฎหมาย การพัฒนาเทคโนโลยีและเครื่องมือการผลิต

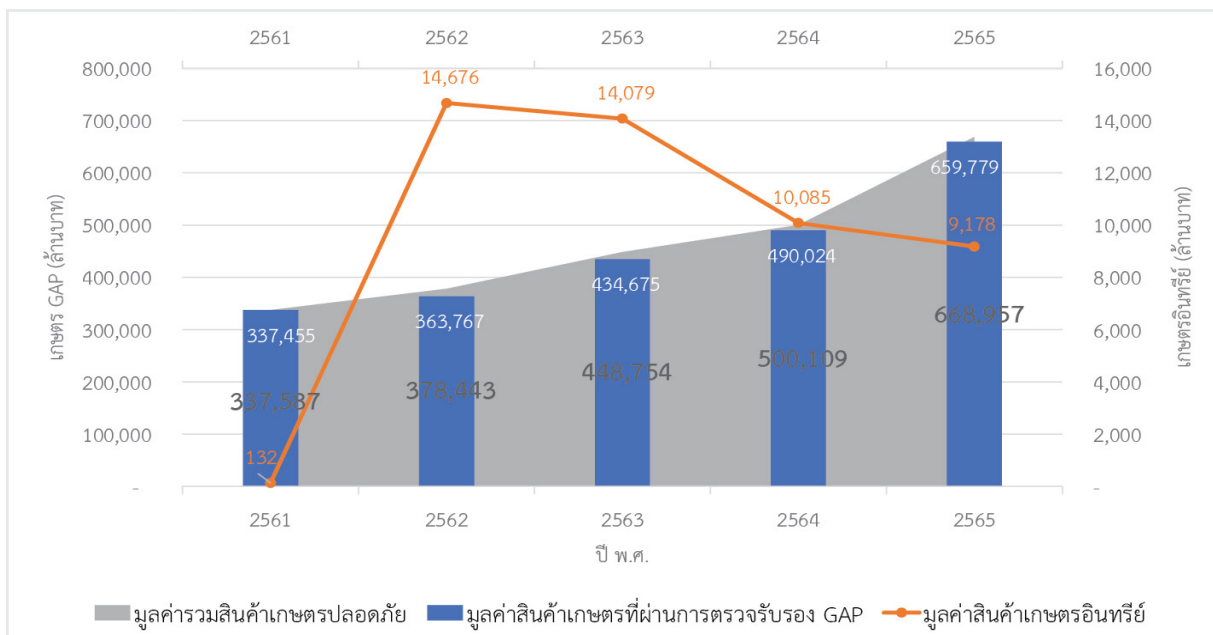

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

สะท้อนจากมูลค่ารวมของสินค้าเกษตรปลอดภัยใน 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) สินค้าเกษตรปลอดภัยที่ผ่านการตรวจรับรอง GAP (พืช ปศุสัตว์ และประมง) โดยระหว่าง พ.ศ. 2561-2565 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 19 ต่อปี และ 2) สินค้าเกษตรปลอดภัยที่ผ่านการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (พืช ปศุสัตว์ และประมง) มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดในช่วง พ.ศ. 2562 และหดตัวลงต่อเนื่องในระหว่าง พ.ศ. 2563-2565 ที่อัตราเฉลี่ยร้อยละ 14 ต่อปี ทั้งนี้ ใน พ.ศ. 2565 สินค้าเกษตรปลอดภัยมีมูลค่า

รวม 668,957 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2564 กว่าร้อยละ 34 และเมื่อพิจารณามูลค่ารวมสินค้าเกษตรปลอดภัยของไทยระหว่างปี 2561-2565 พบว่า มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 18.97 ต่อปี อย่างไรก็ตาม ข้อมูลมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยบางปีไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสินค้าเกษตรปลอดภัย จึงอาจสะท้อนให้เห็นเพียงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีของมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัย แต่มีอาจเทียบเคียงกับค่าเป้าหมายดังกล่าวได้โดยตรง ดังนั้น สถานะการบรรลุเป้าหมายจึงอยู่ในระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมาย

มูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2561 - 2565

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565

หมายเหตุ: พ.ศ. 2561-2563 ไม่มีการจัดเก็บข้อมูล GAP ประมง/ พ.ศ. 2561-2563 และ พ.ศ. 2565 ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลประมงอินทรีย์/ พ.ศ. 2561-2565 ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลพืช GAP (ยกเว้นข้าว) และพืชอินทรีย์ (ยกเว้นข้าว)

การดำเนินงานที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรปลอดภัยผ่านโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 อาทิ โครงการส่งเสริมเกษตรปลอดภัยในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ที่ส่งเสริมองค์ความรู้และสร้างความเชื่อมั่นในการผลิตผักและผลไม้ให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน GAP ให้แก่สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โครงการส่งเสริมช่องทางการตลาดเครือข่ายเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ด้วยกลไกภาครัฐ ที่ช่วยพัฒนาศักยภาพเครือข่ายผู้ผลิตเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ พร้อมทั้งส่งเสริมช่องทางการตลาดให้สามารถกระจายรายได้สู่กลุ่มเกษตรกรได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า

เกษตรปลอดภัย อาทิ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ 40 ชุมชน โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2560–2565 ที่มุ่งพัฒนาส่งเสริมการวิจัย นวัตกรรมฐานข้อมูล และถ่ายทอดองค์ความรู้ การพัฒนาตลาดและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยได้อบรมเกษตรกรเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์กว่า 5,000 ราย และยกระดับแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้ได้มาตรฐานกว่า 5,560 แปลง และโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ที่ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และเพิ่มทักษะการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน 8,480 ไร่

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

บริบทการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกประเทศ อาทิ การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 การเข้าสู่สังคมสูงวัย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี กรอบความร่วมมือหรือกฎกติการะหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอาหาร มีส่วนสำคัญในการเพิ่มความต้องการบริโภคสินค้าเกษตรปลอดภัย ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยให้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย ได้อย่างสมบูรณ์ภายในห่วงโซ่อุปทานของแผนแม่บทฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเร่งสร้างความตระหนักทั้งในส่วนของผู้ผลิตและผู้บริโภคให้เห็นถึงความสำคัญในการผลิตและบริโภคสินค้าเกษตร

ปลอดภัยที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งการพัฒนาระบบตรวจรับรองและตรวจสอบย้อนกลับสินค้าเกษตรให้สามารถตรวจสอบที่มาได้ทุกขั้นตอน เป็นไปตามมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของคู่ค้า และการผลักดันส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีระบบควบคุมการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลเพื่อให้สินค้าเกษตรสามารถส่งออกได้ ตลอดจนการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางสินค้าเกษตรปลอดภัยตลอดห่วงโซ่อุปทานการผลิต ซึ่งในปัจจุบันการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติสินค้าเกษตรปลอดภัยยังไม่มีอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกกลุ่มสินค้า อาทิ การจัดเก็บข้อมูลสินค้าเกษตรปลอดภัยกลุ่มสินค้าปศุสัตว์และประมง

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

การขับเคลื่อนเป้าหมายเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรปลอดภัยในระยะถัดไป ควรมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและการรับรองแหล่งผลิตตามมาตรฐานของเกษตรปลอดภัย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบตรวจรับรองและตรวจสอบย้อนกลับสินค้าเกษตรที่เชื่อมโยงกับตลาดได้โดยตรง ซึ่งภาครัฐควรร่วมมือกับภาคส่วนอื่นในการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือร่วมดำเนินการขับเคลื่อนประเด็นดังกล่าว อาทิ การร่วมมือกับภาคเอกชนหรือสถาบันการศึกษาที่มีองค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการยกระดับระบบตรวจสอบย้อนกลับ นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับกลไกสนับสนุนการสร้างความรู้ความ

เข้าใจ หรือสร้างแรงจูงใจการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตสินค้าเกษตรให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ อาทิ การใช้เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ช่วยยกระดับมาตรฐานเกษตรปลอดภัย ตลอดจนการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางสินค้าเกษตรปลอดภัยตลอดห่วงโซ่การผลิตโดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้สามารถจัดเก็บข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกกลุ่มสินค้าเกษตรปลอดภัย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามค่าเป้าหมายในระยะถัดไปและการใช้ข้อมูลสำหรับการยกระดับสินค้าเกษตรปลอดภัยในอนาคต

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย สินค้าเกษตรปลอดภัยมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ได้มีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายในช่วง พ.ศ. 2566-2570 จาก เดิม อัตราการขยายตัวของมูลค่าของสินค้าเกษตรปลอดภัยเฉลี่ยร้อยละ 3 เป็น อัตราการขยายตัวของมูลค่าของสินค้าเกษตรปลอดภัยที่ได้รับการรับรอง ได้แก่ (1) มูลค่าสินค้าเกษตรที่ผ่านการตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ขยายตัวเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 และ (2) มูลค่าสินค้าอินทรีย์ขยายตัวเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 โดยใน พ.ศ. 2565 ที่มีข้อมูลมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยครอบคลุมทุกกลุ่มสินค้าพบว่า (1) มูลค่าสินค้าเกษตรที่ผ่านการตรวจรับรองมาตรฐาน GAP ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 34 ซึ่งบรรลุค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้ขยายตัวเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามูลค่าสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP จะสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องยังคงต้องขับเคลื่อนการดำเนินการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่ (2) มูลค่าสินค้าอินทรีย์หดตัวเฉลี่ยร้อยละ -9 ซึ่งยังห่างจากค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้ขยายตัวเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2570 จึงมีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ที่ยังคงมีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย

แผนแม่บทย่อย

เกษตรปลอดภัย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

ผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัยของไทยได้รับการยอมรับด้านคุณภาพ ความปลอดภัยและคุณค่าทางโภชนาการสูงขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร

การผลิตสินค้าเกษตรจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้าสู่ระบบคุณภาพมาตรฐานความปลอดภัยของอาหาร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีต่อสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์นำไปสู่การยกระดับความสามารถในการแข่งขันในระดับสากลต่อไป ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญตลอดห่วงโซ่อุปทาน ทั้งในด้านการจัดทำมาตรฐานสำหรับกำกับดูแล ระบบการตรวจรับรองและระบบตรวจสอบย้อนกลับ การพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์ การสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของความปลอดภัยของสินค้าที่มีคุณภาพและความปลอดภัย รวมถึงการ

พัฒนาคุณค่าทางโภชนาการของสินค้าเกษตรและอาหารผ่านงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ซึ่งในพ.ศ. 2565 กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2566–2570) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านอาหารของประเทศไทย รวมทั้งเป็นกรอบในการบริหารจัดการและบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทานให้มีเป้าหมายและทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการในทุกระดับ

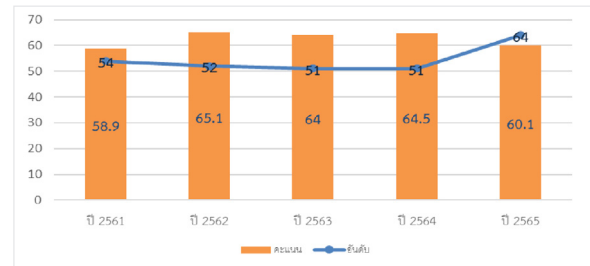

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

พิจารณาเทียบเคียงจาก ดัชนีความมั่นคงทางอาหารโลก (Global Food Security Index :GFSI) ของ The Economist Intelligence Unit (EIU) ซึ่งเป็นดัชนีที่พิจารณาความสามารถในการเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการ (Affordability) ความเพียงพอของอาหารที่ผลิตได้ (Availability) คุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร (Quality and Safety) และความยั่งยืนและการปรับตัว (Sustainability and Adaptation) เพื่อจัดอันดับความมั่นคงทางอาหารของ 113 ประเทศ โดยในช่วงปี 2561-2564 การพัฒนาของประเทศไทยเป็นไปในทิศทางที่ดี ซึ่งสามารถขยับจากอันดับที่ 54 ใน พ.ศ. 2561 มาอยู่ที่อันดับที่ 51 ใน พ.ศ. 2564 แต่ใน พ.ศ. 2565 อันดับดัชนีความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทยได้ตกลงไปอยู่ในอันดับที่ 64 ต่ำกว่า พ.ศ. 2564 ถึง 13 อันดับ และได้คะแนนลดลงจาก 64.5 คะแนน มาเป็น 60.1 คะแนน เมื่อ

ดัชนีความมั่นคงทางอาหาร ปี 2561 - 2565

พิจารณาคะแนนในแต่ละด้านของ พ.ศ.2565 จะพบว่าด้านคุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร ยังคงเป็นจุดอ่อนเช่นเดียวกับปีที่ผ่านมา โดยมีคะแนนต่ำลงถึงร้อยละ 10.8 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และอันดับต่ำลงจากพ.ศ.2564 ที่อยู่ในอันดับ 73 มาอยู่ที่อันดับ 102 ซึ่งเกิดจากปัจจัยทางด้านความหลากหลายทางโภชนาการ ด้านมาตรฐานโภชนาการ และความเพียงพอของสารอาหารรอง (วิตามินและแร่ธาตุ) จึงทำให้คะแนนในภาพรวมลดลงตามไปด้วย ดังนั้น สถานะการบรรลุเป้าหมายจึงอยู่ที่ยังคงมีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย

Thailand

The diagram below shows country performance in 2022 (latest available data). Scores are normalized 0-100, where 100=best conditions. Δ = change in score, 2022 compared with 2012. ↑ = Score improved ↓ = Score deteriorated ↔ = no change in score

FOOD SECURITY ENVIRONMENT										Score	Δ				
										60.1	↑ +4.6				
Score			Δ	Score			Δ	Score			Δ				
1	AFFORDABILITY	83.7	↑ +7.2	2	AVAILABILITY	52.9	↑ +4.4	3	QUALITY AND SAFETY	45.3	↓ -10.8	4	SUSTAINABILITY AND ADAPTATION	51.6	↑ +17.2
1.1	Change in average food costs	100.0	↑ +29.5	2.1	Access to agricultural inputs	56.2	↑ +6.2	3.1	Dietary diversity	36.0	↓ -0.6	4.1	Exposure	62.0	↔
1.2	Proportion of population under global poverty line	99.7	↑ +2.1	2.2	Agricultural research & development	33.0	↑ +4.7	3.2	Nutritional standards	20.2	↓ -48.3	4.2	Water	25.0	↔
1.3	Inequality-adjusted income index	59.6	↑ +10.5	2.3	Farm infrastructure	84.6	↑ +42.8	3.3	Micronutrient availability	39.3	↓ -0.7	4.3	Land	62.6	↓ -3.0
1.4	Agricultural trade	51.1	↓ -10.6	2.4	Volatility of agricultural production	44.2	↓ -27.2	3.4	Protein quality	59.1	↑ +0.3	4.4	Oceans, rivers and lakes	29.1	↓ -1.5
1.5	Food safety net programmes	100.0	↔	2.5	Food loss	87.6	↑ +4.4	3.5	Food safety	71.4	↓ -4.1	4.5	Political commitment to adaptation	52.9	↑ +30.8
				2.6	Supply chain infrastructure	55.9	↑ +14.3					4.6	Disaster risk management	77.4	↑ +77.4
				2.7	Sufficiency of supply	71.2	↑ +50.6								
				2.8	Political and social barriers to access	56.1	↑ +9.7								
				2.9	Food security and access policy commitments	0.0	↓ -52.5								

Very good
(80–100)

Good
(70–79.9)

Moderate
(55–69.9)

Weak
(40–54.9)

Very weak
(0–39.9)

Source: Global Food Security Index 2022.

Very good (80-100) Good (70-79.9) Moderate (55-69.9) Weak (40-54.9) Very weak (0-39.9)

Source: Global Food Security Index 2022.

ที่มา : The Economist Intelligence Unit

การดำเนินงานที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีต่อสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่ที่มีคุณภาพและความปลอดภัยผ่านโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 อาทิ โครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร ที่ดำเนินการพัฒนาคุณภาพผลผลิตสินค้าเกษตรเป้าหมายให้มีคุณภาพมาตรฐานและปลอดภัยสำหรับการบริโภคในประเทศและการส่งออก เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและอาหารไทยในตลาดโลกนำไปสู่การรักษาและขยายตลาด และโครงการส่งเสริมสินค้าเกษตรเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ และระบบตรวจสอบย้อนกลับ กิจกรรม เตรียมความพร้อมเกษตรเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานเกษตรปลอดภัย และการตรวจรับรองมาตรฐาน ที่ดำเนินการพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้าใจในการผลิตตามมาตรฐานสินค้าเกษตร ตลอดจนสามารถพัฒนาเป็น

ผลิตภัณฑ์/สินค้าที่ทันสมัย มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาดสากล และพัฒนาผลผลิตให้เข้าสู่มาตรฐานสินค้าเกษตรที่ดีในระดับสากลได้ นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีการดำเนินการสร้างความเชื่อมั่นด้านคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร อาทิ การขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรด้านคุณภาพ มาตรฐานความปลอดภัย และการตรวจสอบย้อนกลับในสินค้าเกษตรนาร่อง 2 ชนิด ได้แก่ ข้าว และทุเรียน โดยมีการส่งเสริมการนำระบบตามสอบย้อนกลับในสินค้าเกษตรบนระบบคลาวด์ (QR Traces on Cloud) มาใช้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และส่งเสริมช่องทางการตลาดสำหรับสินค้าเกษตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานและมีการใช้ระบบตามสอบย้อนกลับ ทั้งช่องทางออฟไลน์และช่องทางออนไลน์ อย่างไรก็ดี ผลการดำเนินงานดังกล่าวมุ่งเน้นในด้านการพัฒนามาตรฐานการผลิตเป็นหลัก ในขณะที่ประเด็นที่ยังเป็นจุดอ่อนส่วนใหญ่อยู่ในด้านโภชนาการ ซึ่งต้องมีการบูรณาการและเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

ดัชนีด้านคุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร (Quality and Safety) ที่เป็นจุดอ่อนสำคัญที่ทำให้คะแนนภาพรวมดัชนีความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทยต่ำลง ซึ่งในปี 2565 คะแนนด้านคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารของประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 102 จากทั้งหมด 113 ประเทศโดยเฉพาะในด้านมาตรฐานโภชนาการ (Nutritional standards) ที่ได้คะแนนน้อยที่สุด 20.2 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของโลกที่ 63.7 คะแนน เนื่องจากขาดคู่มือด้านโภชนาการระดับประเทศ (national dietary guidelines) ยุทธศาสตร์และแผนด้านโภชนาการ (national nutrition plan) และการติดตามและตรวจสอบโภชนาการ (nutritional monitoring and surveillance) อย่างไรก็ตาม กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านโภชนาการระดับชาติ 5 ปี พ.ศ. 2562-2566 ที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างองค์ความรู้ที่สนับสนุนให้เกิดความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อเชื่อมโยงสู่พฤติกรรมกรมการบริโภคที่พึงประสงค์ของประชาชนทุกกลุ่มวัย หรือการกำหนดธงโภชนาการ (Thailand Nutrition Flag) เพื่อแนะนำสัดส่วน ปริมาณ และความหลากหลายของอาหารที่ควรบริโภคไว้แล้ว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการบริโภคอาหารและมาตรฐานโภชนาการตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารในด้านที่เป็นจุดอ่อนแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

การขับเคลื่อนเป้าหมายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีต่อสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องที่มีคุณภาพและความปลอดภัยในระยะถัดไป ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานกระบวนการผลิตอาหารปลอดภัย การส่งเสริมการนำมาตรฐานไปใช้ให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมทุกระดับตลอดห่วงโซ่ของกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรและอาหาร รวมถึงสร้างการยอมรับมาตรฐานของประเทศไทยในระดับสากล นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งการประกาศใช้แผนปฏิบัติการด้านการจัดการด้านอาหารของประเทศไทยระยะที่1(พ.ศ.2566–2570) เพื่อยกระดับความสำคัญและใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านอาหารของประเทศไทย รวมทั้งใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการและบูรณาการการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อาหารให้มีเป้าหมายและทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการในทุกระดับในห้วงการพัฒนา พ.ศ. 2566–2570

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย ผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัยของไทยได้รับการยอมรับด้านคุณภาพความปลอดภัย และคุณค่าทางโภชนาการสูงขึ้น ได้มีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดจาก เดิม ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร เป็น ดัชนีคุณภาพและความปลอดภัย (Quality and Safety) ภายใต้

ดัชนีความมั่นคงทางอาหาร (GFSI) โดยกำหนดค่าเป้าหมายภายใน พ.ศ. 2570 ที่อันดับไม่เกิน 70 ซึ่งใน พ.ศ. 2565 ดัชนีคุณภาพและความปลอดภัยของประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 102 จากทั้งหมด 113 ประเทศ ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2570 ที่อันดับไม่เกิน 70 จึงมีสถานะการบรรลุเป้าหมายที่ระดับวิกฤตในการบรรลุเป้าหมาย

แผนแม่บทย่อย

เกษตรชีวภาพ

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

สินค้าเกษตรชีวภาพมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรชีวภาพขยายตัว
เฉลี่ยร้อยละ 3

ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ และมีศักยภาพในการเป็นฐานการผลิตด้านการเกษตรที่สำคัญ ซึ่งควรได้รับการพัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มจากฐานทรัพยากรชีวภาพ ตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงการตลาด เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ประกอบด้วย 1) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตผ่านการส่งเสริมการผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การผลิตโดยใช้ผลพลอยได้และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร การรวบรวมสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นและการอนุรักษ์ 2) การสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ่านกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรชีวภาพที่มีประสิทธิภาพ มีระบบการผลิตที่ได้มาตรฐานควบคู่ไปกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์สู่สินค้า

พรีเมียม และ 3) การตลาด ผ่านการประชาสัมพันธ์การเพิ่มช่องทางและเชื่อมโยงตลาดสินค้าเกษตรชีวภาพทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการสำรวจความต้องการของตลาด ทั้งนี้ จะต้องมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรชีวภาพควบคู่ไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นการด้านกฎหมายและระเบียบ ฐานข้อมูลเกษตรชีวภาพ การวิจัยและพัฒนาเกษตรชีวภาพ เทคโนโลยี/นวัตกรรม ศักยภาพบุคลากร และการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยในช่วงที่ผ่านมามูลค่าทางเศรษฐกิจของสินค้าเกษตรชีวภาพส่วนใหญ่ยังมาจากมูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตพลังงานทดแทน จำเป็นต้องขยายผลการสร้างมูลค่าสมุนไพรและเครื่องเทศ แผลงเศรษฐกิจ หรือสินค้าใหม่ๆ เพื่อสร้างความหลากหลายของสินค้าเกษตรชีวภาพต่อไป

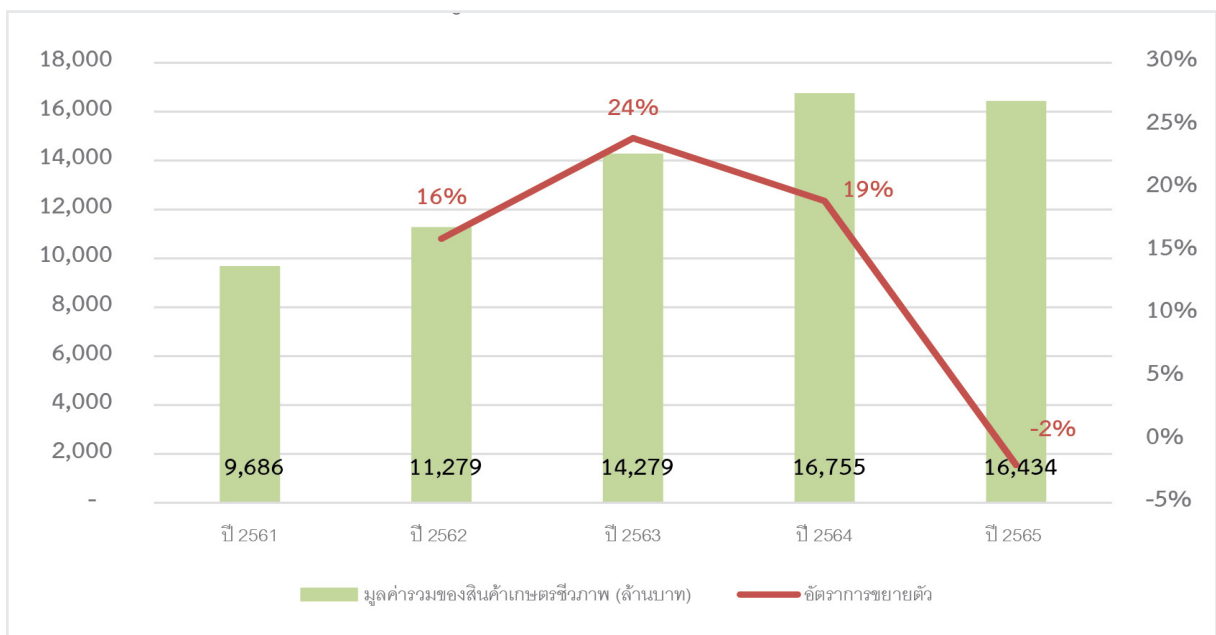

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

สะท้อนจากมูลค่ารวมของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตพลังงานทดแทน สมุนไพร/เครื่องเทศ และแมลงเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสินค้าเกษตรชีวภาพที่มีการจัดเก็บและรายงานข้อมูลอย่างต่อเนื่อง โดยระหว่าง พ.ศ. 2561-2564 มูลค่ารวมของสินค้าเกษตรชีวภาพมีการขยายตัวในทิศทางที่ดีเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 19.66 ต่อปี แต่ใน พ.ศ. 2565 สินค้าเกษตรชีวภาพมีมูลค่ารวม 16,434 ล้านบาท ลดลงจาก พ.ศ. 2564 ที่มีมูลค่ารวม 16,755 ล้านบาท อยู่ 321 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 2 โดยสัดส่วนของมูลค่าสินค้าเกษตรชีวภาพในปีล่าสุด ประกอบด้วย 1) มูลค่าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตพลังงานทดแทน (เอทานอล ไบโอดีเซล) จำนวน 12,926 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 78.65 ของมูลค่ารวม 2) มูลค่าสมุนไพรและเครื่องเทศ (ขมิ้นชัน พริกไทย กระชายดำ กระเจี๊ยบแดง ว่านหางจระเข้ ใพลี ฟ้าทะลายโจร) จำนวน 778 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4.73 ของมูลค่ารวม และ 3) มูลค่าแมลงเศรษฐกิจ

(ผึ้งพันธุ์ ผึ้งโพรง ชันโรง จิ้งหรีด) จำนวน 2,730 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 16.61 ของมูลค่ารวม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณามูลค่าของสินค้าเกษตรชีวภาพระหว่าง พ.ศ. 2562-2565 พบว่า มีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 14.25 ต่อปี ซึ่งบรรลุค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ใน พ.ศ. 2565 แล้ว อย่างไรก็ตาม ต้นทุนการผลิตพลังงานทดแทนจากสินค้าเกษตรชีวภาพ อาทิ ต้นทุนการผลิตน้ำมันปาล์มทั้งระบบของไทยยังคงสูงกว่าประเทศคู่แข่งทั้งอินโดนีเซียและมาเลเซีย อันเนื่องมาจากผลผลิตปาล์มสดต่อไร่ของไทยมีจำนวน 2.7 ตัน ในขณะที่อินโดนีเซียและมาเลเซียผลิตได้ 2.9 ตันต่อไร่ 3.3 ตันต่อไร่ ตามลำดับ และส่งผลให้มีอัตราการใช้กำลังการผลิตของโรงสกัดน้ำมันปาล์มดิบของไทยที่ยังต่ำเพียงร้อยละ 43% ของโรงงานสกัดน้ำมันทั้งหมด ส่งผลให้เสียเปรียบด้านต้นทุนต่อหน่วยและความสามารถในการแข่งขันด้านราคาเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในตลาดโลก

มูลค่าสินค้าเกษตรชีวภาพ พ.ศ. 2561 - 2565

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565

การดำเนินงานที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการพัฒนา และส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเกษตรชีวภาพ ผ่านโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตาม ยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 อาทิ โครงการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรชีวภาพสู่เชิงพาณิชย์ (กิจกรรมการแปรรูปวัตถุดิบพืชสมุนไพรให้ได้มาตรฐาน) ที่สนับสนุนบริการเครื่องจักรกลการเกษตรให้แก่กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตพืชสมุนไพร ตลอดจนให้ความรู้ในการใช้งานเครื่องจักรและบำรุงรักษา ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรได้ลดต้นทุนการผลิต และสามารถเพิ่มมูลค่าผลผลิต สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรแทนที่การขายผลผลิตสดที่ไม่สามารถเก็บรักษาได้นาน รวมถึงการพัฒนาโรงแปรรูปให้ผ่านมาตรฐาน GMP ในขั้นตอนการเตรียมการล้าง การหั่น เพื่อไม่ให้วัตถุดิบปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ และโครงการศึกษาวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจของการนำผลพลอยได้และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้ในการอุตสาหกรรมต่อเนื่องและพลังงานทางเลือก ที่สนับสนุนให้มีการนำวัตถุดิบเหลือทิ้งทางการเกษตรมาใช้ในการอุตสาหกรรมและพลังงานที่เกี่ยวข้องกับชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปัจจุบัน

ได้มีการนำวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรรวมไปถึงเป็นการสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานทดแทนของประเทศ นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายเพื่อการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรด้วยกระบวนการทางชีวภาพ เพื่อนำไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง อาทิ โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสมุนไพร ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ผลิตพืชสมุนไพรมีการพัฒนาศักยภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสมุนไพรของตนเอง สามารถใช้กระบวนการที่มีคุณภาพทำให้ผลผลิตที่ได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต รวมถึงสามารถหาช่องทางการตลาด เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอาชีพ และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตแมลงเศรษฐกิจ ที่พัฒนาความรู้และทักษะของเกษตรกรในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตแมลงเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและสามารถแข่งขันได้

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

อัตราการขยายตัวของมูลค่ารวมของสินค้าเกษตรชีวภาพในช่วง พ.ศ. 2561-2565 ที่ผ่านมา จะผันแปรตามมูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตพลังงานทดแทน (เอทานอล ไบโอดีเซล) เป็นหลัก จึงเป็นประเด็นท้าทายในการส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายในอนาคต เนื่องจากมาตรการการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers) โดยเฉพาะการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป(หนึ่งในผู้บริโภคน้ำมันปาล์มหลักของโลก)กำหนดให้ประเทศสมาชิกทยอยลดการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพที่ผลิตจากปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นพืชที่มีความเสี่ยงต่อการทำให้เกิดการสร้างคาร์บอนสูง โดยตั้งเป้าหมายยุติการใช้ภายใน พ.ศ. 2573 ส่งผลให้เกิดกระแส “Zero Palm Oil” ในภาคอุตสาหกรรมของยุโรป นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับสุขภาพยังทำให้เกิดกระแส “Palm Oil Free” สำหรับสินค้าอาหารต่าง ๆ ในยุโรปเนื่องจากน้ำมันปาล์มถูกมองว่าเป็นแหล่งไขมันอิ่มตัว และมีสารก่อมะเร็งในปริมาณมากเมื่อเทียบกับพืชน้ำมันอื่นๆ ประกอบกับแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ. 2561-2580 ได้ลดเป้าหมายการใช้ไบโอดีเซลลงจากเดิมเพื่อให้สอดคล้องแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าระยะยาว พ.ศ. 2561-2580 โดยเบื้องต้นคาดว่าจะปรับลดเป้าหมายการผลิตไบโอดีเซลจาก 14 ล้านลิตรเป็น 8 ล้านลิตรใน พ.ศ. 2580 ดังนั้น ในการพัฒนาและส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรชีวภาพที่เป็นวัตถุดิบพลังงานทดแทน จะต้องเตรียมพร้อมในการต่อยอดการพัฒนา

ไปสู่อุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงอื่น ๆ อาทิ ในกรณีของปาล์มน้ำมัน ควรผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมโอเลโอเคมีคัล (Oleochemical) นอกจากนี้ กระแสการดูแลสุขภาพที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ผู้บริโภคหันมาบริโภคพืชผักสมุนไพรมากขึ้น จะเป็นโอกาสในการขยายตลาดและมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรชีวภาพอื่น ๆ เช่น สมุนไพรและเครื่องเทศ แมลงเศรษฐกิจ หรือสินค้าใหม่ ๆ ควบคู่ไปกับการสร้างการรับรู้และความเข้าใจให้กับผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

ผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่สินค้าเกษตรชีวภาพ ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรชีวภาพ ควบคู่ไปกับการสร้างการรับรู้และความเข้าใจให้กับผู้บริโภคอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งจะเป็นโอกาสในการขยายตลาดและมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรชีวภาพอื่น ๆ เช่น สมุนไพรและเครื่องเทศ แมลงเศรษฐกิจ หรือสินค้าใหม่ ๆ รวมถึง การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนในการปลูกพืชที่เป็นวัตถุดิบในการผลิตพลังงาน การต่อยอดการพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงอื่น ๆ อาทิ ในกรณีของปาล์มน้ำมัน ควรผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมโอเลโอเคมีคัล (Oleochemical) ตลอดจนการพัฒนาระบบการผลิตให้ได้มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล เพื่อนำไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขัน สามารถขยายตลาดและเพิ่มโอกาสในการส่งออกผลิตภัณฑ์ไปยังต่างประเทศได้ต่อไป

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย สินค้าเกษตรชีวภาพ มีมูลค่าเพิ่มขึ้นยังคงตัวชี้วัดเดิม คือ อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรชีวภาพขยายตัว (เฉลี่ยร้อยละ) แต่มีการปรับเปลี่ยนค่าเป้าหมายเพื่อเพิ่มความท้าทายหลังจากที่ได้บรรลุเป้าหมายในช่วง พ.ศ. 2561-2565 ไปแล้ว โดยจาก เดิม ในช่วง พ.ศ. 2566-2570 กำหนดให้มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5 เป็นเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 โดยระหว่าง พ.ศ. 2561-2565

มูลค่าของสินค้าเกษตรชีวภาพมีอัตราการขยายตัวที่เฉลี่ยร้อยละ 14.25 ต่อปี ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2570 ที่ขยายตัวเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 จึงมีสถานะการบรรลุเป้าหมายที่ระดับใกล้เคียงการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า ในช่วง พ.ศ. 2563-2565 การขยายตัวมีค่าต่ำลงต่อเนื่อง และกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโลกจะส่งผลให้มีการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพลดลงในอนาคต อันจะเป็นความเสี่ยงต่อการบรรลุเป้าหมายในห่วงการพัฒนาในระยะต่อไป

แผนแม่บทย่อย

เกษตรชีวภาพ

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

วิสาหกิจการเกษตรจากฐานชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น
มีการจัดตั้ง

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

มีจำนวนวิสาหกิจการเกษตรขนาดกลางและเล็ก และผลิตภัณฑ์จากฐานชีวภาพ
1 ตำบล 1 วิสาหกิจ

การสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจ
ชุมชนบนฐานเศรษฐกิจชีวภาพทั่วประเทศบนฐาน
เศรษฐกิจจากความหลากหลายทางชีวภาพจะเป็น
การช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น
โดยการประยุกต์ใช้นวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและ
เทคโนโลยีที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และนำความหลากหลาย
ทางชีวภาพมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ ทำให้ชุมชน
ที่อยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากรที่มีความหลากหลายทาง

ชีวภาพสามารถสร้างรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม
ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย
มีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การสำรวจแหล่งทรัพยากรชีวภาพ
ในท้องถิ่นที่สามารถนำมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ได้
การสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกร การประเมินความ
ต้องการของตลาด และการเข้าถึงแหล่งทุนสำหรับ
การจัดตั้งและบริหารจัดการวิสาหกิจการเกษตร

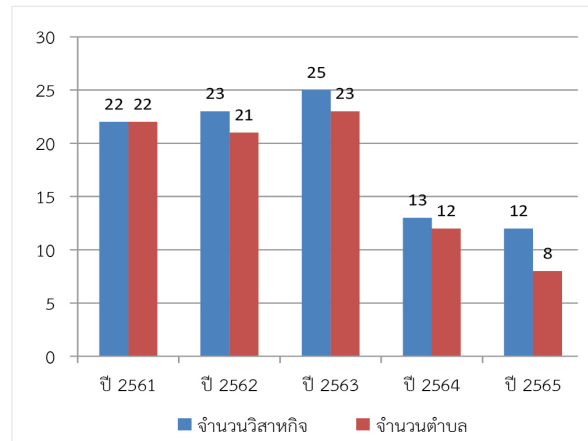

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

สะท้อนจากการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจเกษตรชีวภาพภายใต้การส่งเสริมการรวมกลุ่มกิจการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ(องค์การมหาชน)(BEDO)โดยในช่วงพ.ศ. 2561-2563 การจัดตั้งวิสาหกิจเกษตรชีวภาพค่อนข้างทรงตัว ก่อนที่จะมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วง พ.ศ. 2564-2565 ซึ่งมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดด้านงบประมาณของ BEDO ที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการสนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจเกษตรชีวภาพโดยในปี 2565 มีการส่งเสริมให้จัดตั้งวิสาหกิจเกษตรชีวภาพได้จำนวน 12 วิสาหกิจ ใน 8 ตำบล ซึ่งลดลงจาก พ.ศ. 2564 ที่ส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจเกษตรชีวภาพได้จำนวน 13 วิสาหกิจ ใน 12 ตำบล ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในช่วง พ.ศ. 2561-2565 มีชุมชนที่จัดตั้งเป็นวิสาหกิจเกษตรชีวภาพสะสมจำนวน 95 ชุมชน ซึ่งบรรลุค่าเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ใน พ.ศ. 2565 การจัดตั้งวิสาหกิจเกษตรชีวภาพสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ 1 ตำบล 1 วิสาหกิจ อย่างไรก็ตาม ในระยะถัดไป BEDO วางแผนยกระดับ

แผนภูมิแสดงจำนวนวิสาหกิจชีวภาพและจำนวนตำบล

ที่มา: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน), 2565 ศักยภาพวิสาหกิจเกษตรชีวภาพที่มีอยู่ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้และขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น โดยให้ความสำคัญกับการสนับสนุนองค์ความรู้ควบคู่ไปกับการดำเนินงานร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจชุมชน และทำให้วิสาหกิจท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมีโอกาสในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนและเติบโตเป็นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์จากฐานชีวภาพที่เข้มแข็งในระยะยาว

การดำเนินงานที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินการพัฒนาสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์จากฐานทรัพยากรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพผ่านโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ได้แก่ โครงการส่งเสริมการปลูกและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากสมุนไพร ที่พัฒนาและส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการปลูกพืชสมุนไพร ที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรด้วยกระบวนการทางชีวภาพ เพื่อนำไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีการดำเนินการสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์ทรัพยากรทางชีวภาพ อาทิ โครงการสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนสื่อสารข้อมูลความหลากหลายทางทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (www.BioGang.net) เพื่อให้เกิดการจดบันทึกข้อมูลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการธนาคารความหลากหลายทางชีวภาพระดับชุมชน ซึ่งเน้นให้ชุมชนลงมือทำจริงตั้งแต่ การสำรวจ การบันทึก การถ่ายภาพ ไปจนถึงการดูแลรักษาเงินหรือต้นไม้ของตัวเองให้คงอยู่เพื่อการขยายพันธุ์และเป็นแหล่งวิจัยความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพ และนำไปสู่การสร้างศูนย์กลางการเรียนรู้ชุมชน โครงการ CEA Global OTOP โดยการสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้กลายเป็นจุดขายและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทั้งในและต่างประเทศ

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

แม้ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 จะทำให้ประชาชนย้ายกลับถิ่นฐานและส่งผลให้แนวโน้มการจัดตั้งวิสาหกิจเกษตรชีวภาพเพิ่มมากขึ้น แต่ปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดได้คลี่คลายและมีแนวโน้มในทางที่ดีขึ้น จึงอาจทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกลับเข้าสู่ภาคบริการหรือภาคการผลิตอื่นตามปกติ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการจัดตั้งวิสาหกิจเกษตรชีวภาพ และในช่วงที่ผ่านมายังมีประเด็นท้าทายสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมาย คือ การพัฒนาองค์ความรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากความหลากหลายทางชีวภาพ การรวมกลุ่มของเกษตรกร การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์จากฐานชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งการผลิตผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของตลาดตลอดจนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับการจัดตั้งและการบริหารจัดการวิสาหกิจเกษตรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนท้องถิ่นและยกระดับให้เกษตรกรเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจการเกษตรขนาดกลางและเล็กบนฐานทรัพยากรชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

บริบทการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เกิดขึ้น ทั้งการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 การเข้าสู่สังคมสูงวัย นโยบายกัญชาเสรี และกฎกติการะหว่างประเทศ ทำให้ผู้บริโภคหันมาใส่ใจสุขภาพและการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงเป็นโอกาสสำคัญทางการตลาดทั้งภายในและต่างประเทศที่จะส่งเสริมการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มจากสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์จากฐานเกษตรกรรมและฐานทรัพยากรชีวภาพ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร พร้อมทั้งขยายผลให้มีการจัดตั้งวิสาหกิจการเกษตรจากฐานชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับตำบลควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจการเกษตรจากฐานชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งขึ้นแล้วให้มีความเข้มแข็งในระยะยาว ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้

สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และนำความหลากหลายทางชีวภาพมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหน่วยงานในระดับพื้นที่ซึ่งจะเป็นเครือข่ายสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจเกษตรชีวภาพ อาทิ การส่งเสริมกระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกร การสนับสนุนแหล่งเงินทุนและองค์ความรู้สำหรับการจัดตั้งและการบริหารจัดการวิสาหกิจเกษตรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดและพัฒนาเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการรายย่อยในชุมชนให้มีศักยภาพในการแข่งขัน และนำไปสู่การสร้าง ความเข้มแข็งและสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย วิสาหกิจการเกษตรจากฐานชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการจัดตั้งทุกตำบลเพิ่มขึ้น ได้มีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดจาก เดิม จำนวนวิสาหกิจการเกษตรขนาดกลางและเล็ก และผลิตภัณฑ์จากฐานชีวภาพ เป็น การจดทะเบียนดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวกับเกษตรชีวภาพ (เฉลี่ยร้อยละ) เพื่อให้ครอบคลุมการดำเนินงานในภาพรวมของประเทศ โดยกำหนดค่าเป้าหมายในช่วง พ.ศ. 2566-2570 ที่เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 เมื่อเทียบกับ พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นปีที่ข้อมูลยังเป็นปกติก่อนได้รับอิทธิพลจากจาก

สถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่ทำให้จำนวนการจดทะเบียนสูงขึ้นผิดปกติ โดยข้อมูลการจดทะเบียนดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเกษตรชีวภาพใน พ.ศ. 2565 ณ วันที่ 15 ธันวาคม 2565 มีการจดทะเบียนแล้ว จำนวน 1,074 แห่ง เพิ่มขึ้นจากจำนวน 695 แห่ง ในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 54.53 ซึ่งคาดว่าสาเหตุที่มีการจดทะเบียนเพิ่มขึ้นจำนวนมากยังคงมาจากการย้ายกลับถิ่นฐานของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2570 ที่เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 จึงมีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับบรรลุเป้าหมาย

แผนแม่บทย่อย

เกษตรแปรรูป

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

สินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์
เฉลี่ยร้อยละ 3

การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าเกษตรด้วยการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตร เป็นหนึ่งในการพัฒนาการเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตในอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป ซึ่งจะช่วยยกระดับรายได้ให้กับภาคเกษตร ตลอดจนเสริมสร้างให้ภาคการเกษตรมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง โดยการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตร ต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยสำคัญตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงการตลาด ได้แก่ การปรับเปลี่ยน

วิธีการจากการการผลิตและขายสินค้าเกษตรเป็นวัตถุดิบไปสู่การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และภูมิปัญญา ในกระบวนการผลิตหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูป การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผนการผลิต ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

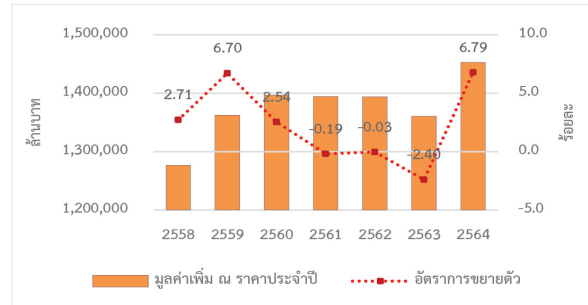
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

สะท้อนจากมูลค่ารวมของสินค้าเกษตรแปรรูปที่สำคัญ ได้แก่ อาหาร เครื่องดื่ม ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ยางและผลิตภัณฑ์ยาสูบ เครื่องหนังและผลิตภัณฑ์ และกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ โดยระหว่าง พ.ศ. 2560-2562 สินค้าเกษตรแปรรูปที่สำคัญดังกล่าวมีมูลค่าเพิ่มที่ค่อนข้างทรงตัวก่อนจะหดตัวใน พ.ศ. 2563 ที่ร้อยละ -2.40 เนื่องจากอุตสาหกรรมแปรรูปได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ประกอบกับการชะลอตัวของเศรษฐกิจ จึงส่งผลกระทบต่อผลิตและการส่งออกสินค้าแปรรูปที่สำคัญ โดยใน พ.ศ. 2564 สินค้าเกษตรแปรรูปที่สำคัญมีมูลค่ารวม 1,453 ล้านบาท ปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 1,360 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2563 หรือมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 6.79 ซึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวของอุปสงค์ทั้งในประเทศและต่างประเทศตาม

การดำเนินงานที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร โดยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตลอดจนมีการสนับสนุนต่อยอดไปสู่สินค้าเกษตร และผลิตภัณฑ์คุณภาพสูง ผ่านโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 อาทิ โครงการพัฒนayangพาราทางการแพทย์ เป็นการพัฒนาน้ำยาพาราที่มีโปรตีนก่อแพ้อิมมูนต่ำ และพัฒนาการตรวจวัดโปรตีนก่อแพ้ในน้ำยาพาราและผลิตภัณฑ์โครงการยกระดับสินค้าเกษตรสู่เกษตรอุตสาหกรรม เป็นการนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารให้มีมาตรฐาน ความปลอดภัย และสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยมีผลิตภัณฑ์อาหารวีแกนเป็นผลิตภัณฑ์นำร่องที่มีโอกาสในการพัฒนาไปสู่ตลาดโลก โครงการขยายตลาดข้าวอินทรีย์และข้าวสีในต่างประเทศ

อัตราการขยายตัวของสินค้าเกษตรแปรรูป ปี 2558 - 2564

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565

การฟื้นตัวของเศรษฐกิจ โดยมูลค่าผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปส่วนใหญ่ปรับตัวเพิ่มขึ้น แต่มีเพียงมูลค่าของยาสูบที่มีการปรับตัวลดลง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณามูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรแปรรูปที่สำคัญระหว่าง พ.ศ. 2561-2564 พบว่า มีการขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 1.04 ต่อปี ส่งผลให้สถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับวิกฤตในการบรรลุเป้าหมาย

ดำเนินการส่งเสริมการส่งออกข้าวอินทรีย์และข้าวสีของไทยในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคยุโรป อเมริกา และเอเชีย นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีการดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตร อาทิ โครงการพัฒนาศักยภาพการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และธุรกิจชุมชน (กิจกรรมส่งเสริมเกษตรแปรรูปในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร) ที่สนับสนุนให้สหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรมีความรู้ในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมการแปรรูปสินค้าเกษตรมาใช้ในการแปรรูปผลผลิตการเกษตร สร้างความหลากหลายของสินค้า รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดและนำไปจำหน่ายในช่วงเวลาที่เหมาะสม โครงการแปรรูปสินค้าเกษตรอุตสาหกรรม 1 จังหวัด 1 ชุมชน (OPOAI-C) ที่ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรให้กับเกษตรกรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสหกรณ์การเกษตร โดย

ศักยภาพของวัตถุดิบในพื้นที่มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ชุมชน โดยมีการดำเนินการสนับสนุนโครงการผ่านสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด (สอจ.) ทั้ง 76 จังหวัด อาทิ การฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ให้กับเกษตรกร การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ต้นแบบให้กับกลุ่มเกษตรกร และโครงการ 1 กลุ่มจังหวัด 1 นิคมอุตสาหกรรมเกษตรอาหาร โดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นการส่งเสริมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารขึ้นมาในพื้นที่นำร่อง 18 กลุ่มจังหวัด นำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรทั่วทุกภูมิภาคตามศักยภาพของแต่ละกลุ่มจังหวัด โดยมีการเชื่อมโยงการนำนวัตกรรมทางการเกษตรมาใช้ร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม (AIC) ในแต่ละจังหวัด

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

แม้ว่าแนวโน้มการอุปโภคบริโภคภาคเอกชนและการส่งออกจะขยายตัว ประกอบกับการผ่อนคลายมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้พฤติกรรมการใช้จ่ายของประชาชนปรับตัวเข้าสู่ภาวะปกติมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ด้านอุปทานพบว่าผลผลิตสินค้าเกษตรสำคัญที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งอุทกภัยและภัยแล้งในหลายพื้นที่ ได้ส่งผลกระทบต่อผลผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป รวมถึงปัจจัยลบจากอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในราคาอาหารสด อาหารสำเร็จรูป และพลังงาน ซึ่งเป็นส่วนที่ส่งผลกระทบ

โดยตรงต่ออุตสาหกรรมเกษตรทั้งระบบ ประกอบกับเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรยังขาดองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานและการส่งออกสินค้า รวมถึงสหกรณ์มีต้นทุนในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ค่อนข้างสูง ส่งผลให้ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่นได้ ดังนั้น ประเด็นท้าทายส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายยังคงเป็นการเร่งยกระดับความสามารถของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในการบริหารจัดการและเชื่อมโยงการผลิตตลอดห่วงโซ่สินค้าเกษตรไปถึงการแปรรูปและการตลาด รวมถึงการพัฒนาและเข้าถึงเทคโนโลยีเกษตรแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนความรู้ด้านการเชื่อมโยงตลาดในต่างประเทศ รวมถึงพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรให้มีความพร้อมสำหรับการขยายตลาดในต่างประเทศ ตลอดจนสนับสนุนแหล่งทุนเพื่อการลงทุนด้านเทคโนโลยีการแปรรูป การใช้นวัตกรรมการแปรรูปเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค นอกจากนี้ควรเร่งสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสินค้าเกษตรแปรรูปอาหาร เพื่อให้ผู้บริโภคทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ตระหนักรับรู้ และเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้าไทย

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย สินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ยังคงตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายเดิม คือ อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์ (เฉลี่ยร้อยละ) โดยกำหนดค่าเป้าหมาย ในช่วง พ.ศ. 2566–2570 ให้มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 4 ซึ่งระหว่าง พ.ศ. 2561–2564 มูลค่า สินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 1.04 ต่อปี ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับ ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2570 ที่ขยายตัวเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 4 จึงมีสถานะการบรรลุเป้าหมายที่ ระดับวิกฤตในการบรรลุเป้าหมาย

แผนแม่บทย่อย

เกษตรอัจฉริยะ

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

สินค้าที่ได้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

มูลค่าสินค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเครื่องจักรกล การเกษตรอัจฉริยะ/เทคโนโลยีการเกษตรดิจิทัลในการควบคุมและบริหารจัดการฟาร์มเพื่อทำเกษตรแปลงใหญ่อัจฉริยะ/สมัยใหม่ และการจัดทำแปลง/โรงเรือนสาธิตต้นแบบเกษตรอัจฉริยะ ยังคงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด ตั้งแต่การวางแผนการผลิต การควบคุมคุณภาพการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ ตลอดจนการเข้าถึงตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์

ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการส่งเสริมและขยายผล การทำเกษตรอัจฉริยะให้เพิ่มขึ้น ยังจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนให้เข้าถึงเทคโนโลยีเกษตรดิจิทัลและนวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะภายในแปลงเพิ่มขึ้น พัฒนาเกษตรกรให้เป็น smart farmer/young smart farmer และสร้าง Start Up เกษตรอัจฉริยะ รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาแพลตฟอร์มด้านการเกษตรเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

พิจารณาเทียบเคียงจากมูลค่าการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตจากการดำเนินการเกษตรแปลงใหญ่ สมัยใหม่ที่มีการใช้เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่/อัจฉริยะ โดยอาศัยข้อมูลการดำเนินงานภายใต้ โครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ ที่ได้ดำเนินการ สะสมมาตั้งแต่ปีการผลิต 2560/61 จนกระทั่ง ปีการผลิต 2564/65 มีเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ จำนวน 85 แปลง เกษตรกรเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 10,079 ราย พื้นที่ดำเนินการ 175,416.22 ไร่ โดยใช้เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่/อัจฉริยะ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ต่อเนื่อง สะท้อน จากที่มีการมีมูลค่าการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต จาก 1,304.68 ล้านบาท ในปี 2560/61 เพิ่มขึ้น 3,792.16 ล้านบาท ในปี 2564/65 แม้ว่าจะมี จำนวนแปลงในการดำเนินการลดลงจากปีการผลิต 2563/64 และเมื่อพิจารณามูลค่าการลดต้นทุนและ การเพิ่มผลผลิตจากการดำเนินงานแปลงเกษตร สมัยใหม่ปีการผลิต 2564/65 พบว่า มูลค่าเพิ่มจาก

การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตยังคงขยายตัวเพิ่มขึ้น ถึงร้อยละ 113.18 เมื่อเทียบกับปีการผลิต 2563/64 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณามูลค่าเพิ่มจากการลดต้นทุนและ เพิ่มผลผลิตของเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ระหว่าง ปีการผลิต 2560/61-2564/65 พบว่า มีการขยาย ตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 37.09 ต่อปี ซึ่งบรรลุค่า เป้าหมายตามที่กำหนดไว้ใน พ.ศ. 2565 แล้ว ดังนั้น อาจสะท้อนได้ว่ากลุ่มเกษตรกรที่มีการทำเกษตร สมัยใหม่มาอย่างต่อเนื่อง สามารถเพิ่มปริมาณ และคุณภาพของผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต โดยผ่านการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายของ ผู้ผลิตที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การบริหารจัดการแปลง การสนับสนุนเทคโนโลยีการผลิต การพัฒนา เกษตรกรสมาชิกกลุ่ม และการเชื่อมโยงการตลาด ซึ่งเป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รูปแบบการผลิตและการเชื่อมโยงตลาด จนมี รายได้จากสินค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะเพิ่มขึ้น

แปลงใหญ่สมัยใหม่	ผลลัพธ์การดำเนินงานแปลงใหญ่สมัยใหม่ (ล้านบาท)		
	ลดต้นทุนการผลิต	เพิ่มผลผลิต	รวมมูลค่า
ปีการผลิต 2560/61	229.35	1,075.33	1,304.68
ปีการผลิต 2561/62	231.21	1,104.38	1,335.59
ปีการผลิต 2562/63	232.57	1,119.23	1,351.80
ปีการผลิต 2563/64	278.05	1,501.03	1,779.07
ปีการผลิต 2564/65	148.86	3,643.75	3,792.61

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

การดำเนินงานที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินการที่สำคัญในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร อัจฉริยะผ่านโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 อาทิ โครงการต้นแบบเกษตรอัจฉริยะ โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่พัฒนาโรงเรียน เกษตรอัจฉริยะที่สามารถควบคุมปัจจัยสภาวะแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกและเพาะเลี้ยงได้ พร้อมทั้ง ถ่ายทอดเทคโนโลยีต้นแบบให้เกษตรกรเข้าถึงเทคโนโลยีการเพาะปลูกในราคาที่ถูกลง โครงการส่งเสริมและพัฒนา ต้นแบบเกษตรอัจฉริยะ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่จัดทำแปลงเรียนรู้เกษตรอัจฉริยะ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่/เกษตรอัจฉริยะ โดยใช้ระบบติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชเพื่อการเฝ้าระวังและ

พยากรณ์การระบาดของศัตรูพืชและการใช้ปุ๋ยแบบแม่นยำ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และระบบบริหารจัดการแปลง เกษตรด้วยระบบเกษตรอัจฉริยะ (HandySense) รวมถึง การนำเทคโนโลยี Smart Sensors และระบบ IoTs มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการบูรณาการองค์ความรู้ตลอด กระบวนการการผลิตพืช รวม 6 ชนิดพืช ได้แก่ มะม่วง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน อ้อย และพืชผัก โครงการพัฒนาระบบอัจฉริยะเพื่อการดูแลรักษาไม้ผล โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) ในการติดตาม สุขภาพพืชของแปลงเกษตรด้วยภาพถ่ายความละเอียด สูงจากอากาศยานไร้คนขับ พร้อมกับแนะนำการบริหาร จัดการแปลง ภายใต้โครงการพัฒนาระบบเกษตร อัจฉริยะเพื่อารดูแลรักษาไม้ผล การส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีและเครื่องจักรกลทางการเกษตรให้แก่ เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร โดยพัฒนาทักษะและ

เทคนิคการซ่อมแซมเครื่องยนต์เกษตรที่เป็นต้นกำลัง ของเครื่องจักรกลการเกษตร และพัฒนาศักยภาพการให้ บริการเครื่องจักรกลเกษตรในชุมชนแก่องค์กรเกษตรกร และผู้ประกอบการทั่วไปที่ดำเนินธุรกิจการให้บริการ เครื่องจักรกลเกษตรในชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมทั้ง ด้านองค์ความรู้ ทักษะทางเทคนิคและการบริหารจัดการ ธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลดต้นทุนปัจจัย การผลิตและเพิ่มรายได้สุทธิให้กับเกษตรกร นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการขยายผลโครงการระบบส่งเสริม เกษตรแปลงใหญ่ผ่านโครงการยกระดับแปลงใหญ่ ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด ที่มุ่งเน้นการผลิต ในรูปแบบเกษตรสมัยใหม่ เกษตรอัจฉริยะ เกษตรแม่นยำ ที่มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมมา ประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สอดคล้อง กับความต้องการของตลาด

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำต้นแบบ เกษตรอัจฉริยะเพื่อให้เกษตรกรเรียนรู้และนำไปขยาย ผลเป็นการผลิตแบบแปลงใหญ่เกษตรอัจฉริยะ รวมถึง การพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันภาคเกษตรเริ่มมีการใช้ เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะเพื่อช่วยอำนวยความสะดวก ในการบริหารจัดการฟาร์มและเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังคงมีประเด็นท้าทาย คือ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เกษตรอัจฉริยะมีความซับซ้อนและมีค่าใช้จ่ายสูง ขณะที่ การส่งผ่านเทคโนโลยีและนวัตกรรมโดยเฉพาะการให้ บริการด้านเกษตรอัจฉริยะและดึงดูดการใช้เทคโนโลยี เกษตรอัจฉริยะของเกษตรกรยังมีน้อย ส่งผลให้การใช้

ระบบเกษตรอัจฉริยะยังคงอยู่เฉพาะในกลุ่ม Smart Farmer และ Young Smart Farmer โดยขึ้นอยู่กับ โอกาสและความคุ้มค่าในการตัดสินใจลงทุน ดังนั้น การสนับสนุนให้เกษตรกรเปลี่ยนมาใช้ระบบเกษตร อัจฉริยะอย่างแพร่หลายมากขึ้น เพื่อให้สามารถควบคุม คุณภาพการผลิตได้ตามต้องการและเพิ่มมูลค่าสินค้า เกษตร จึงควรมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการวิจัยและ พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะตลอด ห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศที่ต้องไม่มีความยุ่งยาก ซับซ้อนและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ รวมถึงการสร้าง แรงจูงใจที่ถูกต้องให้เกษตรกรหันมาใช้เทคโนโลยีและ นวัตกรรมในการยกระดับผลผลิตภาพการผลิตมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

ภาครัฐควรสร้างร่วมมือกับภาคเอกชน นักวิชาการ รวมถึงเกษตรกร ในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะภายในประเทศ และต่อยอดงานวิจัยที่จะส่งเสริมการนำเทคโนโลยีเครื่องจักรกลอัจฉริยะและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกระบวนการผลิต การแปรรูป และการตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีต้นทุนที่คุ้มค่าในการลงทุนและแพร่หลายในอนาคต รวมถึงเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนที่มีศักยภาพโดยเฉพาะ กลุ่ม Start Up ด้านการเกษตรเข้ามาพัฒนา นวัตกรรมและแพลตฟอร์มด้านการเกษตรที่ใช้ใน

กระบวนการผลิตและการตลาด และให้บริการ ด้านเกษตรอัจฉริยะมากขึ้น และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทักษะและความรู้ทางดิจิทัลของเกษตรกร ให้สามารถเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น และพัฒนาต่อยอดการนำข้อมูลจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของเกษตรกรมาสนับสนุนให้สถาบันการเงินสามารถ ประเมินความเสี่ยงและพฤติกรรมการทำเกษตร ของเกษตรกรในการปล่อยสินเชื่อให้กับเกษตรกรได้ เพื่อขยายผลจำนวนแปลงเกษตรอัจฉริยะให้เพิ่มขึ้น จนนำไปสู่การขยายตัวของมูลค่าสินค้าที่มีการใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะเพิ่มขึ้นในวงกว้าง

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

พ.ศ. 2570
ตัวชี้วัดอยู่ระหว่างการจัดเก็บ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย สินค้าที่ได้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ยังคงตัวชี้วัดเดิม คือ มูลค่าสินค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ (เฉลี่ยร้อยละ) แต่มีการปรับเปลี่ยนค่าเป้าหมายเพื่อเพิ่มความท้าทายหลังจากที่ได้บรรลุเป้าหมายในช่วงปี 2561-2565 ไปแล้ว โดยจาก เดิม ในช่วงปี 2566-2570 กำหนดให้มูลค่าสินค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4 เป็นเฉลี่ยเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 5 โดยข้อมูลมูลค่าสินค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะในพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ของ ปีการผลิต 2564/65 อยู่ระหว่างดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ประกอบกับข้อมูลมูลค่าเพิ่มจากการลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิตจากแปลงเกษตรสมัยใหม่ ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 113.18 ในปีการผลิต 2564/65 เป็นข้อมูลที่ได้จากการทำเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ จำนวน 85 แปลง จากการทำเกษตรแปลงใหญ่ทั่วประเทศ จำนวน 8,191 แปลง หรือคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.04 จึงอาจไม่สะท้อนให้เห็นการเพิ่มขึ้นของมูลค่าสินค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะได้ครบถ้วน จึงมีอาจเทียบเคียงสถานการณ์ พ.ศ. 2565 กับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2570 ได้โดยตรง

แผนแม่บทย่อย

เกษตรอัจฉริยะ

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

ผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ /อัจฉริยะเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

ผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ /อัจฉริยะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10

การเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ จำเป็นต้องให้ความสำคัญตั้งแต่ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์เพื่อการเกษตรที่มีคุณภาพ การมีเทคโนโลยีและแหล่งเงินทุนที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย การประยุกต์ใช้เครื่องจักรกลและเทคโนโลยีการเกษตรในกระบวนการผลิต การส่งเสริมให้ขยายการ

ให้บริการด้านการเกษตรอัจฉริยะเพื่อให้ต้นทุนของเทคโนโลยีลดลงในระดับที่เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงได้ การจัดทำมาตรฐานการผลิต และการพัฒนาระบบโลจิสติกส์/คลังสินค้าอัจฉริยะ รวมทั้งการสร้างผู้ประกอบการเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการใช้งานและเข้าถึงเทคโนโลยีให้กับเกษตรกร และการมีระบบสารสนเทศสำหรับการจัดการเกษตร

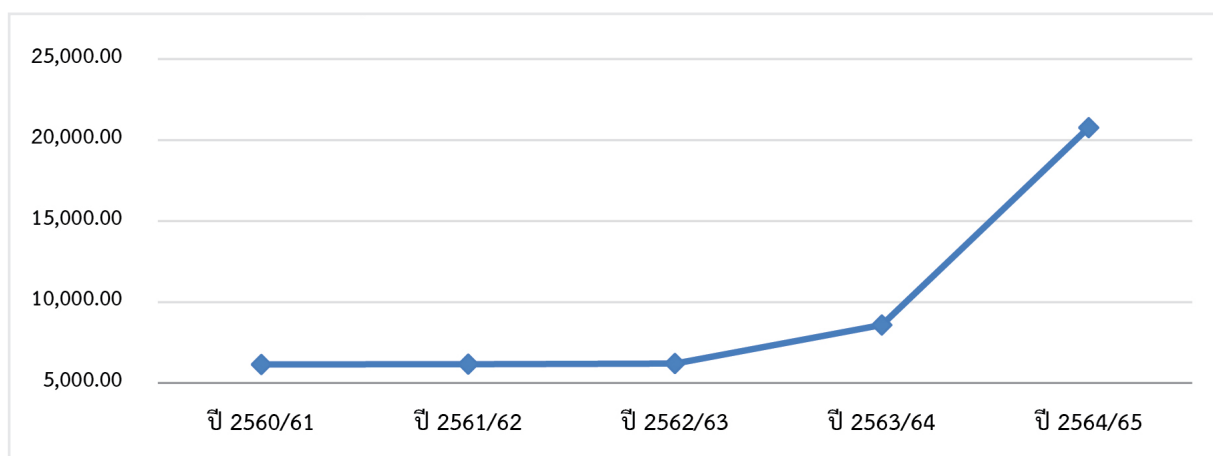

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

พิจารณาเทียบเคียงจากมูลค่าเพิ่มจากการเพิ่มผลผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่จากการดำเนินการเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ภายใต้โครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ โดยการทำเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่สะสมในช่วง 5 ที่ผ่านมามีจำนวน 85 แปลง จากการทำเกษตรแปลงใหญ่ทั่วประเทศจำนวน 8,191 แปลง หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.04 โดยในช่วงปีการผลิต 2560/61 จนกระทั่งปีการผลิต 2562/63 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นในการดำเนินงานผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มจะยังมีมูลค่าเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ขณะที่ปีการผลิต 2563/64 ถึงปีการผลิต 2564/65 ผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยในปี 2564/65 มีมูลค่าเพิ่ม

จากการเพิ่มผลผลิต 20,772.04 บาท/ไร่ เพิ่มขึ้นจากมูลค่า 8,586.16 บาท/ไร่ ในปี 2563/64 หรือคิดเป็นมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 141.92 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณามูลค่าเพิ่มจากการเพิ่มผลผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ระหว่างปีการผลิต 2560/61 ถึงปีการผลิต 2564/65 พบว่า มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 45.30 ต่อปี ซึ่งบรรลุค่าเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ใน พ.ศ.2565 แล้ว ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลังจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ มีการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้เกษตรกรเพิ่มมูลค่าผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มเพิ่มขึ้น

มูลค่าเพิ่มจากการเพิ่มผลผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ (บาท/ไร่)

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565

การดำเนินงานที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการถ่ายทอดความรู้และให้บริการด้านเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะสู่เกษตรกรผ่านโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 อาทิ โครงการขยายผลและถ่ายทอดเทคโนโลยี Smart Farm ด้านการเกษตร กลุ่มไม้ผลภาค ซึ่งเป็นการขยายผลการใช้เทคโนโลยีระบบควบคุมการให้น้ำอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้บริหารจัดการแปลงทุเรียนได้อย่างแม่นยำ เป็นต้นแบบการทำเกษตรสมัยใหม่ในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายเพื่อให้เกษตรกรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะมาใช้เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร อาทิ โครงการผลักดันวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมสู่การใช้ประโยชน์ในชุมชนอย่างยั่งยืน ที่สนับสนุนการขยายผลการประยุกต์ใช้งานวิจัยด้านการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้กับเกษตรกรในชุมชนอย่างทั่วถึง อาทิ IoT ในระบบ

โรงเรียนอัจฉริยะ นวัตกรรมฟิล์มคลุมโรงเรือน MultiTech และ MultiTech-Ultra ปลูกห่อผลไม้ในอนุพวงวน เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ปุ๋ยนาโนคีเลต แอปพลิเคชันวัดความสุขของทุเรียน รวมถึงเครื่องย่อยสลายขยะ อินทรีย์นาโน โครงการพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรมเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ด้านปศุสัตว์ (Motor Pool) เป็นการจัดตั้งศูนย์เครื่องจักรกลด้านปศุสัตว์ สำหรับให้บริการเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรในการจัดการแปลงพืชอาหารสัตว์และการสำรองเสบียงสัตว์ รวมถึงถ่ายทอดเทคโนโลยีการใช้เครื่องจักรกลด้านการเกษตรด้านปศุสัตว์ให้แก่เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถทดแทนแรงงานแรงงานภาคเกษตรที่ลดลงและเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรทั้งเชิงปริมาณ คุณภาพ และเวลา สำหรับรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงมีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะ อาทิ โครงการพัฒนาเกษตรแม่นยำสู่ธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรม จำนวน 2 ล้านไร่ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างเกษตรแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จับคู่กับบริษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ภายใต้สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นการดำเนินงานต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2564–2566 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อยสู่เกษตรอัจฉริยะ และโครงการฟาร์มอ้อยอัจฉริยะต้นแบบ (SMART SUGARCANE FARM)

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลการบรรลุเป้าหมาย

แม้ว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาภาครัฐได้มีการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้กับเกษตรกรมากขึ้น และมีการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะมาอย่างต่อเนื่อง แต่เกษตรกรยังคงต้องพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบและจัดระบบสิ่งแวดล้อมในแปลงให้เหมาะสมสำหรับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะ การเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ และเหมาะสมกับพื้นที่ และการสนับสนุนการเข้าถึงบริการทางการเงินที่จำเป็น ดังนั้น การผลักดันและสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีเกษตร

อัจฉริยะ ปัจจัยการผลิต และแหล่งเงินทุนสำหรับปรับปรุงสภาพแวดล้อมฟาร์มให้รองรับกับการใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ ยังเป็นประเด็นท้าทายในการบรรลุเป้าหมาย จึงควรมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการใช้งานและขับเคลื่อนเกษตรอัจฉริยะที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของภาครัฐ และการเข้าถึงมาตรการทางการเงินซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เกษตรกรมีการลงทุนในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะมาใช้ในฟาร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการใช้งานและขับเคลื่อนเกษตรอัจฉริยะ อาทิ การพัฒนาสัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต การพัฒนาแหล่งน้ำที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันในการรองรับการใช้งานเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร การพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ และการพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเกษตรให้มีข้อมูลเชิงลึกเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ เป็นต้น รวมถึงสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรและร่วมลงทุนในลักษณะสินเชื่อดอกเบี้ยพิเศษ และมีระยะปลอดหนี้เพื่อให้เกษตรกรมีเงินทุนในการปรับเปลี่ยนฟาร์มให้สอดคล้องกับการใช้

เทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะ ตลอดจนร่วมมือกับภาคเอกชน และนักวิชาการ ในออกแบบและจัดทำระบบฟาร์มรองรับการใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ พร้อมทั้งพัฒนาระบบโลจิสติกส์เกษตรให้มีต้นทุนที่ถูกลง และส่งเสริมมาตรฐานการผลิตพืชและสัตว์ให้แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลแปลงเกษตรสมัยใหม่/อัจฉริยะที่ครอบคลุมเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่มีการวางระบบเกษตรอัจฉริยะไว้แล้วสำหรับการติดตามประเมินผลที่สะท้อนผลได้อย่างถูกต้องต่อไป

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

พ.ศ. 2570
ตัวชี้วัดอยู่ระหว่างการจัดเก็บ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย ผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะเพิ่มขึ้น ยังคงตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายเดิม คือ ผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ (เฉลี่ยร้อยละ) โดยกำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในช่วงปี 2566-2570 ที่เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 โดยข้อมูลผลผลิตต่อหน่วยของสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่เกษตรที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ ในปีการผลิต 2564/65 อยู่ระหว่างดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่สมัยใหม่ประมาณ 3,000 แปลง ที่ได้รับการสนับสนุนเทคโนโลยีและเครื่องจักรสมัยใหม่ในปี 2563/64 ประกอบกับข้อมูลผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 141.92 ในปีการผลิต 2564/65 เป็นข้อมูลที่ได้จากการทำเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ จำนวน 85 แปลง จากการทำเกษตรแปลงใหญ่ทั่วประเทศ จำนวน 8,191 แปลง หรือคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.04 จึงไม่อาจสะท้อนให้เห็นการเพิ่มขึ้นของผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะได้ครบถ้วน จึงมีอาจเทียบเคียงสถานการณ์ พ.ศ. 2565 กับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2570 ได้โดยตรง

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

มูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10

การพัฒนาระบบนิเวศการเกษตรเพื่อนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยให้เพิ่มสูงขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง จำเป็นที่จะต้องพัฒนาองค์ความรู้และโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อให้เกษตรกรสามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศทางด้านการเกษตรที่มีความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการการผลิตและการตลาดของสินค้าเกษตรได้ ขณะเดียวกันการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ

การผลิตจากแปลงเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ก็จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้เกษตรกรสามารถเรียนรู้และนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปปรับใช้ในการผลิตของตนเอง นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยสนับสนุนอื่น อาทิ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การประกันภัยพืชผลทางการเกษตร การรับรองคุณภาพมาตรฐานผลผลิต และระบบโลจิสติกส์การเกษตร ซึ่งจะมีผลต่อการสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้กับเกษตรกร

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

สะท้อนจากมูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยจำแนกตามหมวดสินค้าเกษตร ได้แก่ พืช ปศุสัตว์ และประมง โดยระหว่าง พ.ศ. 2561-2565 หมวดพืชและหมวดปศุสัตว์มีมูลค่าการเติบโตในทิศทางที่ดีขณะที่หมวดประมงมีการหดตัวลงต่อเนื่อง ในช่วง พ.ศ. 2561-2564 ก่อนพลิกกลับมาขยายตัว ในปี 2565 โดยเมื่อพิจารณาใน พ.ศ. 2565 พบว่า มูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยมีการขยายตัวจาก พ.ศ. ปี 2564 ประกอบด้วย (1) หมวดพืช มีมูลค่าผลผลิตต่อหน่วยรวม 29 รายการสินค้าเกษตร จำนวน 9,040 บาท/

ไร่ มีการขยายตัวร้อยละ 8.97 เมื่อเทียบกับมูลค่าผลผลิตต่อหน่วยในปีที่ผ่านมา (2) หมวดปศุสัตว์ มีมูลค่าผลผลิตต่อหน่วยรวม 6 รายการ จำนวน 54,523 บาท/ตัน มีการขยายตัวร้อยละ 22.41 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และ (3) หมวดประมง มีมูลค่าผลผลิตต่อหน่วยรวม 3 รายการ จำนวน 85,174 บาท/ไร่ มีการขยายตัวร้อยละ 10.16 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ เมื่อพิจารณามูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยระหว่าง พ.ศ. 2561-2565 พบว่า หมวดพืช และหมวดปศุสัตว์ มีอัตราการเติบโตของมูลค่าผลผลิตต่อหน่วยขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ

6.92 และร้อยละ 7.67 ตามลำดับ ซึ่งใกล้เคียงค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขณะที่หมวดประมงมีการหดตัวลงเฉลี่ยร้อยละ -0.65 ซึ่งยังห่างจากค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น จึงมีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของสินค้าแต่ละรายการ พบว่า มูลค่าผลผลิตต่อหน่วยส่วนใหญ่ที่มีการเพิ่มขึ้น เกิดจากการขยายตัวของราคาสินค้าเกษตร แต่การขยายตัวของผลผลิตต่อไร่ยังอยู่ในระดับต่ำหรือมีการลดลง ตัวอย่างเช่น ข้าวนาปี มีมูลค่าผลผลิตต่อหน่วย จำนวน 4,332.35 บาทต่อไร่ คิดเป็นการขยายตัวร้อยละ 21.79 เมื่อเทียบกับ พ.ศ. 2564 และมีผลผลิตต่อไร่ จำนวน 424.41 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นการหดตัวร้อยละ -0.24 เมื่อเทียบกับ พ.ศ. 2564 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีมูลค่าผลผลิตต่อหน่วย จำนวน 7,268.56 บาทต่อไร่

คิดเป็นการขยายตัวร้อยละ 15.93 เมื่อเทียบกับ พ.ศ. 2564 และมีผลผลิตต่อไร่ จำนวน 727.66 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นการขยายตัวร้อยละ 0.89 เมื่อเทียบกับปี 2564 ยางพารา มีมูลค่าผลผลิตต่อหน่วย จำนวน 11,623.28 บาทต่อไร่ คิดเป็นการขยายตัวร้อยละ 0.47 เมื่อเทียบกับปี 2564 และมีผลผลิตต่อไร่ จำนวน 220.08 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นการหดตัวร้อยละ -1.15 เมื่อเทียบกับปี 2564 กล้วย มีมูลค่าผลผลิตต่อหน่วย จำนวน 43,749.97 บาทต่อไร่ คิดเป็นการขยายตัวร้อยละ 25.47 เมื่อเทียบกับปี 2564 และกุ้งขาวแวนนาไม มีมูลค่าผลผลิตต่อหน่วย จำนวน 212,237.57 บาทต่อไร่ คิดเป็นการขยายตัวร้อยละ 9.82 เมื่อเทียบกับปี 2564 และมีผลผลิตต่อไร่ จำนวน 1,396.88 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นการขยายตัวร้อยละ 1.21 เมื่อเทียบกับปี 2564 เป็นต้น

หมวด สินค้าเกษตร	มูลค่าต่อหน่วย					อัตราการเติบโตเฉลี่ย ปี 2561 - 2565 (%)
	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	
พืช (บาท/ไร่)	6,931	7,138	7,433	8,296	9,040	6.92
ปศุสัตว์ (บาท/ตัน)	41,204	44,955	45,951	44,542	54,523	7.67
ประมง (บาท/ไร่)	88,184	87,692	81,368	77,319	85,174	- 0.65

ที่มา: สศช. ประมวลจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ. 2565

หมายเหตุ: 1. พ.ศ. 2565 เป็นข้อมูลพยากรณ์ ณ เดือนพฤศจิกายน 2565 และระดับประเทศ outlook พฤศจิกายน 2565

2. หมวดสินค้าเกษตร ประกอบด้วย (1) หมวดพืช ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง (รวมทั้งนำไปผลิตเอทานอล) ถั่วเขียว ปาล์มน้ำมัน (รวมทั้งนำไปผลิตไบโอดีเซล) ถั่วเหลือง มะพร้าวผลแก่ ถั่วลิสง หอมแดง หอมหัวใหญ่ กระเทียม มันฝรั่ง มะเขือเทศ ข้าวโพดฝักอ่อน ข้าวโพดหวาน สับปะรด ลำไยทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกอง ลิ้นจี่ ส้มเขียวหวาน มะนาว ยางพารา กาแฟ พริกไทย กัญชง กล้วยไม้ (2) หมวดปศุสัตว์ ได้แก่ โคเนื้อ ไก่เนื้อ นกขุนทด กระบือ สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่-ไข่ไก่ และ (3) หมวดประมง ได้แก่ กุ้งทะเลเลี้ยง (กุ้งขาวแวนนาไม) ปลาตะกุง และปลานิล

การดำเนินงานที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้ภาคเกษตรไทยสามารถยกระดับประสิทธิภาพการผลิตที่สำคัญผ่านโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 อาทิ โครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) เป็นการสนับสนุนให้เกิดการปรับและพัฒนา รูปแบบการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่แผนที่เกษตรฯ ผ่านการให้ความรู้และสนับสนุนปัจจัยการผลิต โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ในการผลิตสินค้าเกษตร แต่เกษตรกรยังมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเข้าสู่การรับรองมาตรฐานค่อนข้างน้อย เนื่องจากราคาผลผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานไม่มีความแตกต่างจากราคาผลผลิตแบบทั่วไปมากนัก และโครงการความร่วมมือพัฒนาตำบล (Smart tambon) เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรในเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผ่านการจัดการทรัพยากรดิน

ให้สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร อาทิ **โครงการพัฒนาศักยภาพกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร** เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านพันธุ์ให้กับเกษตรกร อาทิ การตรวจประเมินร้านจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี การผลิตพันธุ์พืชและปัจจัยการผลิตสนับสนุนให้แก่เกษตรกร สัตว์พันธุ์ที่ดีที่ได้จากการผสมเทียม **การพัฒนาสารสนเทศการเกษตรเพื่อพยากรณ์สินค้าเกษตร** **เป็นการพัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์ผลผลิตสินค้าเกษตร** เพื่อให้เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงแนวโน้มและสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตร ซึ่งแบบจำลองนี้ยังอยู่ระหว่างการพัฒนาเพื่อเกิดความแม่นยำเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาภาพรวมการดำเนินงานของหน่วยงานในปีงบประมาณ 2565 ที่ผ่านมา พบว่า โครงการส่วนใหญ่จะเป็นสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่ดีและมีคุณภาพให้แก่เกษตรกร มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้แก่เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร มีการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตร

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อผลสำเร็จเป้าหมาย

การขับเคลื่อนเป้าหมายมีประเด็นท้าทายที่สำคัญ คือ ความสามารถของเกษตรกรในการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรของตนเองให้สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพและความเหมาะสมของพื้นที่ มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุงรูปแบบการผลิตที่รวมถึงการเลือกชนิดสินค้าเกษตรในการทำการผลิต ขณะเดียวกัน รูปแบบการสนับสนุนเกษตรกรในการยกระดับประสิทธิภาพการผลิต จำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรที่มีลักษณะแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาและปรับปรุง

ข้อมูลสารสนเทศทางการเกษตรที่เป็นปัจจุบันและมีความเป็นเอกภาพ การจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม การสนับสนุนให้มีระบบการประกันภัยพืชผลที่มีความหลากหลาย การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการยกระดับประสิทธิภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทานการผลิตสินค้าเกษตรทั้งในด้านองค์ความรู้และรูปแบบการสื่อสาร การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประเด็นเหล่านี้ เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เกษตรกรเรียนรู้การรับมือและปรับวิธีการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและความต้องการของผู้บริโภคที่มีความหลากหลายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

ผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตร จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือระหว่างกันในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และองค์ความรู้ในการผลิตสินค้าเกษตร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตร รวมถึงการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนการผลิต ซึ่งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในลักษณะนี้ จะช่วยให้ผู้ให้การสนับสนุนหรือผู้ให้บริการสามารถพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมกับ

ความต้องการของเกษตรกร ขณะเดียวกันก็ยังเป็นโอกาสให้กับเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรในการทดลองและเรียนรู้เทคโนโลยีเหล่านั้นในพื้นที่จริง ซึ่งความร่วมมือนี้จะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบนิเวศเกษตรให้เอื้อต่อการยกระดับประสิทธิภาพของเกษตรกรไทยด้วยส่งผลให้เกิดการเพิ่มผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยและมีต้นทุนการผลิตที่สามารถแข่งขันได้อย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคเกษตรไทยต่อไป

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

พ.ศ. 2570
ตัวชี้วัดอยู่ระหว่างการจัดเก็บ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น ได้มีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดจาก เดิม มูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วย (เฉลี่ยร้อยละ) เป็น ผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วย (เฉลี่ยร้อยละ) เพื่อให้สะท้อนการดำเนินงานในภาพรวมของประเทศ โดยกำหนดค่าเป้าหมายในช่วง พ.ศ. 2566-2570 ที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 โดยระหว่างปี 2561-2565 เมื่อพิจารณาการเติบโตของปริมาณผลผลิตต่อไร่ของสินค้าหมวดพืชและหมวดประมง รวม 32 รายการสินค้า พบว่า สินค้าเกษตรส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงของปริมาณผลผลิตต่อไร่ไม่มากนัก

โดยมันคงและลิ้นจี่ เป็นสินค้าเกษตรที่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของผลผลิตต่อไร่มากกว่าร้อยละ 10 (ร้อยละ 14.4 และร้อยละ 10.8 ตามลำดับ) ขณะที่ข้าวนาปี มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของผลผลิตต่อไร่เพียงร้อยละ 0.4 เท่านั้น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 0.16 ว่างพารา มีการหดตัวลงเฉลี่ยร้อยละ -1.89 และกุ้งขาวแวนนาไม มีการหดตัวเฉลี่ยร้อยละ -2.39 ขณะที่ข้อมูลผลผลิตสินค้าเฉลี่ยต่อหน่วยของหมวดปศุสัตว์อยู่ระหว่างการจัดเก็บข้อมูล ดังนั้น ข้อมูลผลผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยของสินค้าเกษตรในปัจจุบัน จึงไม่อาจสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561-2565 ได้ครบถ้วน จึงมีอาจเทียบเคียงสถานการณ์ พ.ศ. 2565 กับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2570 ได้โดยตรง

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ว.พ. 2562

ว.พ. 2563

ว.พ. 2564

ว.พ. 2565

สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเป้าหมาย) ที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐานเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเกษตรกร) ที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐานเพิ่มขึ้น โดยสหกรณ์มีความเข้มแข็งในระดับ 1 และ 2 เฉลี่ยอย่างน้อยร้อยละ 90 วิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็ง เฉลี่ยร้อยละ 25

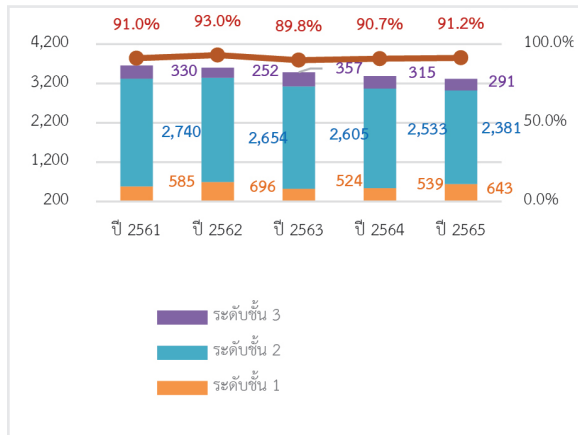
การส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันเกษตรกรมีความเข้มแข็ง เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระดับความเข้มแข็งของเกษตรกรและภาคเกษตรในภาพรวม ตั้งแต่การวางแผนการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การจัดการด้านการตลาด และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยมีปัจจัยหลักที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ให้กับสถาบันเกษตรกร การพัฒนาบุคลากรของสถาบันเกษตรกรให้มีความสามารถ

ในการบริหารจัดการองค์กร การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสถาบันเกษตรกรให้เป็นองค์กรที่มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกและบุคคลภายนอก ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจของสถาบันเกษตรกร เพื่อให้สถาบันเกษตรกรเป็นองค์กรสามารถทำหน้าที่ได้ตลอดห่วงโซ่การผลิต ตลอดจนช่วยยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตให้กับสมาชิก

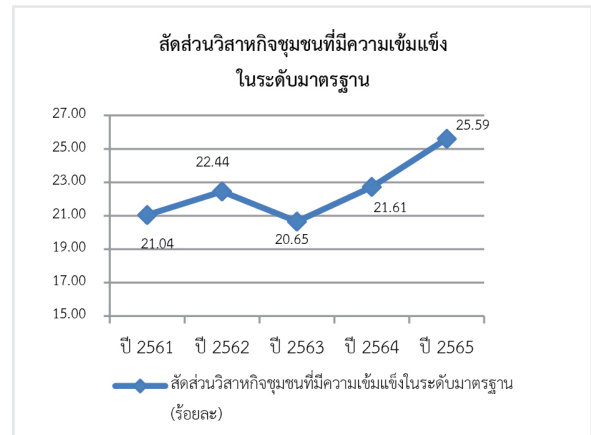

จำนวนสหกรณ์ภาคการเกษตรในแต่ละระดับชั้น (แห่ง)

สัดส่วนวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐาน

ที่มา : กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมส่งเสริมการเกษตร

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

สะท้อนจากการประเมินศักยภาพสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ และการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนโดยกรมส่งเสริมการเกษตร โดยระหว่าง พ.ศ. 2561–2565 จำนวนสหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับชั้น 1 และชั้น 2 มีแนวโน้มทรงตัว ขณะที่จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดีมีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มขึ้น โดยเมื่อพิจารณาใน พ.ศ. 2565 พบว่า ประเทศไทยมีสหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับชั้น 1 และชั้น 2 มีจำนวน 3,024 แห่ง จากจำนวนสหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีการดำเนินงานทั้งหมด 3,315 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 91.22 (ข้อมูล ณ 31 สิงหาคม 2565) ขณะที่การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน พบว่า มีวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดี

22,156 แห่ง จากจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการประเมินศักยภาพ จำนวน 80,025 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 26.44 ณ (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2565) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจำนวนสหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับชั้น 1 และชั้น 2 ในระหว่าง พ.ศ. 2561–2565 พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 91.14 ซึ่งบรรลุค่าเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในปี 2565 แล้ว ในขณะที่จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดีในระหว่าง พ.ศ. 2561–2565 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 22.49 ซึ่งใกล้เคียงค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี 2565 ดังนั้น สถานะการบรรลุเป้าหมายจึงยังคงอยู่ที่ระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมาย

การดำเนินงานที่ผ่านมา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งและพัฒนา/สหกรณ์ /สถาบันเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร ผ่านโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 อาทิ โครงการยกระดับสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตร ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทางด้านบัญชีให้เหมาะสมกับกิจการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อช่วยให้การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและดำเนินการได้อย่างมั่นคงพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนทำให้เกิดความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือต่อสมาชิกและบุคคลภายนอก โครงการยกระดับความสามารถด้านการเงินการบัญชี เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่สหกรณ์และสถาบันเกษตรกร ที่พัฒนาศักยภาพการควบคุมภายในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร และพัฒนามาตรฐานการบัญชีแก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายมีระบบการควบคุมภายในที่ดีขึ้น และมีเครื่องมือในการจัดทำบัญชีและรายงานผลทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย โครงการ

ส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งตามศักยภาพ ที่ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร/ประชาชน ในการจัดตั้งสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ส่งเสริมและพัฒนาสู่มาตรฐานและเกิดการยอมรับของสมาชิกและสังคม ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ โครงการพัฒนาศักยภาพการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และธุรกิจชุมชน ที่พัฒนาศักยภาพและเพิ่มทักษะด้านการผลิต การรวบรวม การแปรรูป รวมทั้งการบริหารจัดการ การผลิต การตลาดแก่สหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรให้เป็นที่ยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาการตลาดสินค้าเกษตรในชุมชนและเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการผลิต การตลาด และโครงการส่งเสริมการพัฒนาระบบตลาดภายในสำหรับสินค้าเกษตร ที่ดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการตลาดสินค้าเกษตร เชื่อมโยงเครือข่ายสินค้าคลัสเตอร์ของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

แม้ว่าสถาบันเกษตรกรเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล แต่ศักยภาพในการดำเนินธุรกิจของสถาบันเกษตรกรในปัจจุบันยังมีความแตกต่างกันมาก โดยสถาบันเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งก็จะสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ยังมีสถาบันเกษตรกรบางส่วนที่ยังต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ ดังนั้น การสร้างกลไกความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายเพื่อร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาและเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันเกษตรกร

ร่วมกับการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมของสมาชิก ตลอดจนการเร่งเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการธุรกิจ โดยเฉพาะการสนับสนุนการสร้างธุรกิจที่เป็นผู้ให้บริการที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การยกระดับความสามารถในการดำเนินธุรกิจของสถาบันเกษตรกร จึงเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของสถาบันเกษตรกรในสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

การเพิ่มขีดความสามารถและการยกระดับสถาบันเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรให้ความสำคัญกับการยกระดับขีดความสามารถของสถาบันเกษตรกรและเครือข่ายด้านการผลิตและการตลาดให้ดำเนินธุรกิจในลักษณะเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ในห่วงโซ่มูลค่าที่นำไปสู่ความยั่งยืน ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการปรับตัวเพื่อให้ทัน

กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีผลต่อความสามารถในการผลิตของสมาชิก และจะส่งผลกระทบต่อเนื่องกับปริมาณธุรกิจและความเข้มแข็งของสหกรณ์ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกของสถาบันเกษตรกร และการพัฒนากลไกเพื่อเชื่อมโยงภาคีต่างๆ (ภาคเอกชน/ส่วนราชการ/กลุ่มเกษตรกร/นักวิชาการในพื้นที่) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (03) การเกษตร (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเป้าหมาย) ที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐานเพิ่มขึ้น ยังคงตัวชี้วัดเดิมคือ สัดส่วนของจำนวนสถาบันเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐานต่อจำนวนสถาบันเกษตรกรฯ ทั้งหมด (เฉลี่ยร้อยละ) และกำหนดค่าเป้าหมายในช่วง พ.ศ. 2566-2570 คือ (1) สหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งระดับ 1 และ 2 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 (2) วิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในระดับดี ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 และ (3) กลุ่มเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งระดับ 1 และ 2 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 โดยระหว่าง พ.ศ. 2561-2565 มีจำนวนสหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับชั้น 1 และชั้น 2 เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 91.14 ของจำนวนสหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีการดำเนินงานทั้งหมดซึ่งบรรลุค่าเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ใน พ.ศ. 2570 แล้ว ขณะที่จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 22.49 ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง ส่วนข้อมูลจำนวนกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็งในระดับ 1 และ 2 อยู่ระหว่างการจัดทำเกณฑ์การประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2570 จึงมีสถานะการบรรลุเป้าหมายที่ยังคงมีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย